

N:o 66.

Ank. till Riksd. kansli den 18 april 1898, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag om renmärken samt i anledning af i ämnet väckta motioner.

Enligt remiss från Riksdagens båda kamrar har lagutskottet att afgifva utlåtande öfver en af Kongl. Maj:t den 8 sistlidne februari till Riksdagen aflåten proposition, n:o 56, med förslag till lag angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag om renmärken. I sammanhang med dessa lagförslag har utskottet till behandling förehåft tre inom Andra Kammaren väckta och till utskottet hänvisade motioner, nemligen n:o 215 af herr *Lindhagen*, n:o 219 af herr *Crusebjörn* och *Dahlstedt* samt n:o 227 af herr *Norberg*, i hvilken senare motions syfte herr *Walter* instämt, samtliga dessa motioner åsyftande ändringar i vissa delar af de genom den kongl. propositionen framlagda förslag.

Den lagstiftning, som för det närvarande reglerar de förhållanden, hvilka beröras af dessa förslag, innefattas i lagarne af den 4 juni 1886 angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige samt angående renmärken. Renbeteslagen trädde i kraft den 1 januari 1887, utom beträffande Jemtlands län, der den blef gällande med år 1889.

Renmärkeslagens tillämpning vidtog med år 1888, men inom Jemtlands län först år 1889. Det dröjde emellertid icke länge, förr än anmärkningar framkommo derom, att de nya författningarna icke i allo voro egnade att åstadkomma, hvad man med dem afsett att vinna: en väl afvägd reglering af förhållandena mellan lapparne och de bofaste. Inom Norrbottens län voro dock anmärkningarna af jernförelsevis mindre vikt; af större betydelse voro de erinringar, som läto sig afhöra från Vesterbottens och Jemtlands län, för hvilket senare län till och med ifrågasattes, att ämnet borde ordnas genom särskild lagstiftning, skild från den, som gälde för de tvenne nordligaste länen, och byggd på grundsatsen om lapparnes territoriella särskiljning från de bofaste, så att de ej vidare skulle få inom Jemtlands län utöfva den flyttningsrätt utom renbetesfjellen till nedre landet, hvilken de enligt gammal sedvana hitintills under vintertiden utöfvat. Äfven inom Riksdagen framkom snart nog frågan om ändring af ifrågavarande lagar, i det att vid 1893 års riksdag motion väcktes, i hvilken med särskild hänsyn till Vesterbottens län framhölls, att lapparnes vinterflyttningar utom lappmarken medförde betydande olägenheter derutinnan, att lapparne under senaste åren vid återflyttningen till lappmarken plägat i nedre landet kvarlemna ett icke ringa antal renar, hvilka stannade der sommaren öfver och mot hvilkas skadegörelser den bofasta befolkningen stode så godt som värnlös.

Med föranledande af denna motion hemställde Riksdagen i skrifvelse den 2 maj 1893, att Kongl. Maj:t täcktes låta anställa undersökning om de missförhållanden, som förefunnes mellan lappar och jordegare å de trakter nedanför lappmarksgränsen, der lapparne egde att uppehålla sig under vintermånaderna, samt för Riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, som kunde pröfvas erforderliga för undanröjande af nämnda missförhållanden. Sedan länsstyrelserna i de tre nordligaste länen blifvit hörda i anledning af denna Riksdagens hemställan samt af deras utlåtanden framgått, att nya eller ändrade bestämmelser erfordrades ej allenast i det särskilda hänseende, Riksdagens skrifvelse afsåg, utan jemväl i en del andra punkter, tillsatte Kongl. Maj:t den 1 april 1895 en komité med uppdrag att vidtaga revision af gällande lagbestämmelser angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och angående renmärken, dervid komitén jemväl hade att taga under öfvervägande, huruvida särskild lagstiftning för Jemtlands län kunde vara nödig, samt att derefter inkomma med utlåtande och förslag i ämnet. Efter det komitén enligt nädigt bemyndigande hållit sammanträden med befolkningen, såväl lappar, som bofaste, å skilda orter inom

Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands och Västernorrlands län, afgaf komitén den 27 maj 1896 förslag i ämnet, hvilka förslag, sedan befolkningen i orterna, såväl den lappska som den bofasta, äfvensom vederbörande kyrkoherdar, kronobetjening, lappfogdar och länsstyrelser fått öfver dem yttra sig, samt högsta domstolen blifvit i ärendet hörd, i allt väsentligt, och med ändring i allenast några få punkter, ingått i de förslag, hvilka nu i och genom den kongl. propositionen föreligga till Riksdagens pröfning.

De anmärkningar, som framstälts mot den nu gällande lagstiftningen i ämnet, hafva, fränsedt ofvan berörda yrkanden om upphäfvande för Jemtlands län af lapparnes vinterflyttningsrätt samt om bestämmelser till skydd mot i kustlandet qvarlemnade renar, hufvudsakligen afsett följande:

att lapparnes vinterflyttningsrätt borde, visserligen icke upphävas, såsom för Jemtland blifvit ifrågasatt, men dock i någon mån till tiden inskränkas;

att för åstadkommande af en bättre vård å lapparnes sida om deras renhjordar ytterligare föreskrifter vore af nöden, samt att för detta ändamål, bland annat, särskilda byordningar borde komma till stånd för de olika lappbyarne och i samband härmed den i nu gällande lag föreskrifna ordningsmannainstitutionen göras mera effektiv än hittills;

att för samma ändamål en fördelning så vidt möjligt borde ske mellan de särskilda lappfamiljerna inom en lappby af byns sommarbetesmarker och dessa ej, såsom för närvarande egde rum, vara utan inskränkning upplåtna till samfäldt bruk af alla byns lappar, samt att öfver hufvud sådana bestämmelser borde sökas, som kunde förmå lapparne att i möjligaste mån hålla sina hjordar, under tillräcklig bevakning, skilda från hvarandra;

att bestämmelserna om skyldighet för lapparne att ersätta skada, som af deras renar förorsakats, i vissa afseenden kräfde ändring, samt att nya stadganden vore erforderliga i syfte att för den bofaste underlätta utfäendet af ersättning för skada, som tillfogats honom genom lapparnes renar, i hvilket hänseende särskildt framhållits, att det skiljedomsförfarande, som omförmäles i 14 § af nu gällande renbeteslag, icke vore för alla behöfliga fall användbart samt att det vid sin tillämpning medförde alltför stor omgång och tidsutdrägt;

att ändring erfordrades jemväl i stadgandena om lapparnes skyldighet att i vissa fall gemensamt ansvara för godtgörandet af timad

skada, särskildt derutinnan, att ordningsmannen borde vara berättigad att föra talan för samtliga lappar inom s. k. gemensamt skadeersättningsområde, hvarförutom hänsyn borde egnas åt behofvet, enkannerligen inom dylikt område, att hafva tillgång till en vitsord egande uppgift på det antal renar, en hvar lapp hade under sin vård;

att å andra sidan skärpta bestämmelser erfordrades till lapparnes värn mot skadegörelse från de bofasta, särskildt genom den bofasta befolkningen tillhöriga hundar;

att den uti 1886 års lagstiftning bofaste tillerkända rätt att ega renar och för dessa taga i anspråk samma förmåner som lapparne beträffande fri tillgång till renbete å såväl statens som enskildes mark borde upphöra eller inskränkas;

att, om möjligt, åtgärder måtte vidtagas för ordnandet af frågan om de s. k. skogslapparnes renbetesrätt, d. v. s. de lappars, hvilka året om, och således äfven sommartiden, vistas med sina renar i landet nedom odlingsgränsen uti lappmarkerna;

att lapparne måtte förpläktas att, hvarje renegare för sig, hafva sina renar märkta med af häradsrätten fastställt märke, och att det ej såsom nu skulle få vara utan påföljd öfverlätet åt den enskilde lappen, om han ville hafva sina renar märkta eller ej;

att hvarje renegare borde i regeln ej få hafva mera än *ett* renmärke och ej, såsom renmärkeslagen enligt antagen tillämpning nu medgäfvit, huru många märken som helst;

att i sammanhang med införande af föreskrift om obligatorisk renmärkning bestämmelser erfordrades om förfarandet med omärkta renar eller med renar, hvilkas märken blifvit förstörda eller förfalskade; samt

att verksammare lagstiftningsåtgärder jemväl i öfrigt vore af nöden till förekommande i möjligaste mån af olofligt tillgrepp utaf renar.

Af dessa anmärkningar har den, som afsett, att den s. k. sedvane-rätten skulle upphöra för Jemtlands län, icke vunnit godkännande uti de framlagda förslagen, och i samband dermed har frågan om separat lagstiftning för Jemtlands län förfallit. I samtliga öfriga ofvanberörda punkter innefatta deremot förslagen nya eller ändrade bestämmelser, hvarförutom de jemväl i andra delar innehålla nya föreskrifter med syfte att i görligaste måtto förbättra de bestående förhållandena. Vid sin pröfning af lagförslagen, till hvilka utskottet hänvisar beträffande deras närmare innehåll, har utskottet icke kunnat undgå att finna, huru stora svårigheter möta vid en lagstiftning sådan som den ifrågavarande, der

det gäller att afväga och jemka mellan två så skiljaktiga och mot hvarandra stridande näringar som jordbruket och renskötseln. Att skapa en ordning, som undanrödjer eller råder bot för alla slitningar och svårigheter, hvilka kunna tänkas uppstå, är ogörligt. Å andra sidan har utskottet trots sig finna, att förslagen innebära i åtskilliga delar en afsevärd förbättring af den nuvarande lagstiftningen. En eller annan punkt kan naturligen gifva anledning till erinringar, men de anmärkningar, som härutinnan väckts inom utskottet, har utskottet icke funnit vara af den betydelse, att på grund af dem någon ändring borde föreslås. Deremot hafva de afgifna motionerna delvis berört frågor, der en ändring af förslagen syntts vara med fog påkallad; och får utskottet nu redogöra för motionerna samt de ändringsförslag, de föranledt, dervid följande lagförslagens paragrafföljd.

Renbeteslagen.

1 §.

Uti denna paragrafs andra moment meddelas bestämmelser rörande lapparnes rätt att med sina renar vintertiden flytta utom de områden, å hvilka de enligt bestämmelserna i paragrafens första moment ega att vistas hvarje tid af året; och innehåller propositionen i detta hänseende förslag om bibehållande af lapparnes ifrågavarande flyttningsrätt i den utsträckning, nu gällande lag medgifver, d. v. s. för oktober, november, december, januari, februari, mars och april månader.

Uti herrar *Crusebjörns* och *Dahlstedts* förenämnda motion ifrågasättes emellertid ändring af förevarande moment, i det motionärerna hemställa, att Riksdagen måtte besluta den ändring i det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, att § 1 mom. 2 måtte erhålla följande lydelse:

»Å annan mark inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker, än ofvan sägs, så ock å de trakter utom nämnda lappmarker och renbetesfjellen i Jemtlands län, hvilka lapparne efter gammal sedvana hafva besökt, ega lapparne jemväl att uppehålla sig med renarne, dock endast under månaderna oktober, november, december, januari, februari, mars och april i Norrbottens län och månaderna november, december, januari, februari, mars och april i annat län, för så vidt icke antingen aftal träffats med vederbörande jordegare eller brukare om rätt för

lapparne att uppehålla sig der under annan tid af året, eller ock ovanliga väderleksförhållanden nödga till tidigare flyttning om hösten eller hindra återflyttning om våren.»

Till stöd för denna framställning hafva motionärerna anført:

»Genom den till innevarande Riksdag aflåtna nådiga proposition n:o 56 har Kongl. Maj:t afsett att genom nya lagbestämmelser ordna, bland annat, förhållandet mellan lapparne och den bofasta befolkningen i de norra länen. Kongl. Maj:t har dervid i § 1 af sitt förslag till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige bibehållit oförändrad den i § 1 i samma lag af den 4 juni 1886 bestämda tid, under hvilken lapparne skulle få utöfva den dem tillkommande sedvanerätt att vintertiden flytta på enskild mark nedom odlingsgränsen i Vesterbottens län och utom renbetesfjellen i Jemtlands län.

Undertecknade, ledamöter i den komité, som af Kongl. Maj:t den 1 april 1895 erhöll uppdrag att utarbета och till Kongl. Maj:t inkomma med lagförslag i nu berörda hänseende, vidhålla fortfarande den mening, som omfattades af komiténs samtliga ledamöter, utom dess ordförande, i syfte att med en månad — oktober — inskränka tiden för sedvanerättens utöfvande inom sagda län.

Förutom de skäl för denna af komiténs flertal omfattade ståndpunkt, hvilka finnas angifna så väl i motiven till komiténs förslag som i samma förslag åtföljande protokoll och bilagor, hafva tillkommit ytterligare ärendet belysande uttalanden från de nordliga länen, som ännu mera stärkt oss i den öfvertygelsen, att den af komiténs flertal omfattade åsigten i här ifrågavarande afseende är den rätta.

Sedan i de kommuner inom Vesterbottens län, hvilka af lagförslagen hufvudsakligen beröras, så väl lapparne som den bofasta befolkningen beredts tillfälle att af dem erhålla del samt öfver dem afgifva yttranden, hade man kunnat förvänta, att de förra med stöd af den vid komitébetänkandet fogade reservation skulle allmänt hafva påyrkat bibehållandet af sin nuvarande rättighet att redan den 1 oktober flytta utom områdena för sin sommarvistelse. Så har emellertid icke skett, ehuru frågan blifvit i vederbörlig ordning af lappfogden föredragen inför lappallmogen och deras ordningsmän. Deremot har den af komiténs föreslagna inskränkningen till den 1 november i denna deras flyttningsrätt vunnit allmänt gillande icke allenast af den bofasta befolkningen, utan äfven af ortsmyndigheterna.

Konungens befallningshafvande i de de tre nordligaste länen äro derjemte ense derom, att den föreslagna inskränkningen är för den bofasta befolkningen af stort behof, så vidt man icke vill utsträcka

lapparnes ersättningsskyldighet utöfver hvad lagförslagen innehålla, och beträffande lapparne icke obilligt, då lagförslaget innehåller tydlig bestämmelse derom, att lapparne äro fria från hvarje ansvar, om ovanligare väderleksförhållanden nödga till tidigare flyttning. När det gäller att väga den ena partens fördelar mot den andras olägenheter, kan ett rätt bedömande vara att vänta endast af dem, som på nära håll varit i tillfälle att opartiskt aktgifva på förhållandena. För komiténs flertal ha ortsmyndigheternas, framför allt lappfogdarnes, uttalanden varit i första rummet vägledande, icke de särskilda parternas af det egna intresset förestafvade, mer eller mindre vilseledande framställningar.»

Då utskottet nu går att angifva sin ståndpunkt i den fråga, som uti omförmälda motion beröres, tillåter sig utskottet till en början meddela, att utskottet tagit kännedom om samtliga de yttranden, hvilka af så väl ortsmyndigheter som bofaste och lappar afgifvits öfver komiténs förslag att beträffande andra län än Norrbottens inskränka lapparnes ifrågavarande flyttningsrätt till månaderna november—april. Af dessa yttranden framgår visserligen, att komiténs förslag, såsom motionärerna erinrat, vunnit allmänt gillande af ortsmyndigheterna och den bofasta befolkningen inom Vesterbottens län, men hvad Jemtlands län vidkommer är förhållandet ett annat.

Såväl lappfogden som Konungens befallningshafvande inom sistnämnda län hafva nemligen såsom det i fränsta rummet önskvärda framhållit bibehållande af lapparnes flyttningsrätt i dess nuvarande utsträckning under vilkor, att lapparne gjordes ovilkorligen ersättningsskyldiga för den skada, som af deras renar förorsakades. Endast såsom ett andra alternativ, hvilket borde komma i tillämpning allenast för den händelse åt skadeersättningsskyldigheten ej kunde gifvas det omfång, som af dem förordats, hafva bemälda ortsmyndigheter föreslagit inskränkning af lapparnes flyttningsrätt i öfverensstämmelse med komiténs förslag.

Hvad öfriga ortsmyndigheter inom Jemtlands län beträffar, må nämnas, att kronofogdarne i såväl norra som vestra fögderiet af Jemtlands län på det kraftigaste förordat bibehållande af lapparnes flyttningsrätt i dess nuvarande utsträckning.

Dessa förhållanden synas utskottet förtjenta att uppmärksammas i lika hög grad som de af motionärerna sammanfattade uttalanden från ortsmyndigheterna i Vesterbottens län, då häraf med fog synes kunna dragas den slutsats, att det åtminstone för vissa lappar föreligger verkligt behof af flyttningsrättens bibehållande i dess nuvarande omfattning.

Ordföranden i förenämnda komité, presidenten von Steyern, har för öfrigt uti sin mot komiténs förslag till lydelse af 1 §:s 2 mom. afgifna reservation på ett, enligt utskottets mening, öfvertygande sätt ådagalagt olämpligheten af rubbning i denna lapparnes rätt; och anser sig utskottet därför böra återgifva, hvad af herr von Steyern i sådant afseende anförts.

Efter att hafva förklarat sig ej kunna biträda förslaget att med en hel månad inskränka den tid, under hvilken lapparne skulle få utöfva den dem tillkommande sedvanerätt att vintertiden flytta på enskildes mark nedom odlingsgränsen i Vesterbottens län och utom renbetesfjellen i Jemtlands län, fortsätter herr von Steyern:

»Hvad Herjeådalen beträffar, har det oemotsagdt uppgifvits, att flyttningarna der aldrig begynt förr än i medlet af november. Än- dringen är således för dessa trakter utan all betydelse, om det ock måste medgifvas, att något hinder för dess genomförande på samma trakter icke förefinnes.

Inom norra delen af Jemtlands län äro förhållandena annorlunda. Renbetesfjellen äro der enligt lappfogdens uppgift beväxta hufvudsakligen med gräs, men sparsamt med renmossa. När gräsbetet med september månad upphör, och renmossan, som då måste tillgripas, tryter, helst när stark isbildning på fjellen gör den för renarne oåtkomlig, hafva lapparne, särskildt från Hotagens skattefjell, varit nödsakade att redan i början af oktober flytta till de närmast belägna skogstrakterna. De hafva därför förklarat det icke vara möjligt att bestämma en senare flyttningstid än den 1 oktober. Häri hafva samtliga vid sammanträdet i Föllinge närvarande kommunalombud instämt; de hafva varit ense derom, att det icke kunde förmenas lapparne, åtminstone från vissa fjell, att flytta redan den 1 oktober. För denna del af länet har således komiterades förslag den betydelse, att det skulle beröfva lapparne en förmån, som allmänt erkänts vara för bedrifvande af deras näring nödvändig, för att bereda de bofaste en förmån, på hvars åtnjutande de uttryckligen förklarat sig icke göra något anspråk. Det kan ej med fog sägas, att de bofaste afgifvit denna förklaring utan att närmare göra sig reda för dess innebörd. De underlåto icke att vid tillfället framhålla, att de ledo åtskillig skada af renarne under oktober månad, men de medgåfvo tillika, att skadan endast gälde bergadt, i stackar och häsjor utestående hö, och att den skulle förekommas, om det blefve regel, att höet förvarades i lador. Detta mål uppstälde de bofaste därför såsom mer eftersträfvansvärdt än uppskofvet med lapparnes flyttning, och de hoppades vinna det genom bidrag till ladors uppförande

från jemtländska renbetesfjellens skogsfond. Denna hemställan hafva komiterade nu i sitt betänkande understödt. Blir resultatet häraf, att höet i allmänhet inom de delar af Jemtlands län, som vintertiden besökas af lappar, kommer att förvaras i lador, är detsamma fullständigt skyddadt redan före den 1 oktober, och all anledning saknas då att förmena lapparne att komma vid den tiden. Skulle åter afsigten ej vinnas, blefve under den af komiterade föreslagna lagstiftning lapparnes belägenhet i dessa trakter ganska svår. Med förbudet för lapparne att under oktober månad beträda enskild mark skulle nemligen, enligt komiterades förslag i renbeteslagens 15 §, följa ovilkorlig skyldighet att ersätta all skada, som under nämnda månad skedde å utestående bergadt hö, och detta ehuru, enligt samma §, höstackarna ej skulle behöfva vara inhägnade förr än den 1 november. Under oktober månad således, då äfven vid ganska normala förhållanden, på hvilka det af komiterade återropade stadgandet om ovanliga väderleksförhållanden icke eger tillämplighet, renarne ej kunna hållas kvar å de på renmossa fattiga fjellen, utan, följande en naturlig drift, söka sig ned till skogslandet, blifva lapparne ovilkorligen ersättningsskyldige för all skada, som sker å de öfverallt utestående, öppna höstackarna. En sådan lagstiftning är så föga egnad att stiffta frid mellan lappar och bofaste, att den fast mer skulle framkalla nya tvister och mångfaldigt ökade skadeersättningsanspråk.

Från Vesterbottens län hafva visserligen yrkanden om senare höstflyttning framkommit, ehuru icke enhälligt. En socken, Dorotea, har uttryckligen förklarat sig icke önska någon förändring. Ej heller inom Åsele socken synes sådan, att döma af det vid sammanträdet i Lycksele närvarande ombudets anförande, anses nödig. De öfriga socknarne hafva uttalat sins emellan stridiga önskningar, i det att några nöjt sig med den 15 oktober, andra fordrat den 1 december, emedan först då allt hö kunde vara hemfördt till gårdarne. Å lapparnes sida har uppgifvits, att de under vissa år redan vid Mikaelitiden, men vanligen först i medlet eller slutet af oktober, plägade öfverskrida odlingsgränsen, att under sådana år, då mycken snö fölle och isskorpa tidigt bildade sig i fjellen, det vore för lapparne nödvändigt att kunna lemna dessa redan vid Mikaelitiden, och att ändring i tiden för höstflyttningen således icke vore möjlig.

I detta län gäller frågan icke kustsocknarnes intresse, ty till kustlandet komma lapparne redan nu icke förr än i december. Frågan är således endast den, huruvida till förmån för nybyggarna inom lappmarken nedanför odlingsgränsen intrång skall göras i lapparnes flytt-

ningsrätt. Skola fjellapparne, hvilka för lång tid af året redan undanträngts från detta område, der de förut oinskränkt herskat, nu genom lagstiftningens medverkan ytterligare kringskäras i utöfningen af en rätt, af hvilken de synas vara i ett verkligt behof, borde för en sådan lagstiftningsåtgärd åtminstone kunna bjudas kraftiga skäl. Komiterade hafva inskränkt sig till att förklara, att de funnit förändringen önskvärd från de bofastes synpunkt. För min del skulle jag snarare vilja kalla den öfverflödig ur de bofastes synpunkt, derest komiterades förslag i öfrigt komme att godkännas. Det är ostridigt, att äfven i dessa trakter den skada, som renar i oktober månad kunna förorsaka, träffar endast utestående hö. Till dess skyddande hafva komiterade här liksom i Jemtlands län föreskrifvit uppförande af lador, och detta med all utsigt till framgång. Konungens befallningshafvande i länet yttrar nemligen i sitt af komiterade återopade utlåtande angående förändrad lagstiftning för lapparne: »Öfverallt inom lappmarken finnes tillräcklig tillgång på virke för att uppföra lador, hvilka blifva föga dyrare än häsjor. Det är, för att använda ett mildt uttryck, endast bristande företagsamhet, som gör, att den bofasta befolkningen fortfarande begagnar sig af häsjor och icke uppför lador.» Skulle emellertid någon trakt inom lappmarken finnas, der ladors uppförande blefve för kostsam, hafva komiterade för sådan trakt föreskrifvit uppsättande kring stackar och häsjor af fullt skyddande stängsel, hvilket dock i Vesterbottens läns lappmark, i motsats till hvad som föreslagits för Jemtlands län, skulle vara färdigt i sammanhang med slåttern, d. v. s. i regeln under september månad. I dessa trakter skall alltså, om lagen åtlödes, allt hö, som är af något värde, vara genom de bofastes egen åtgärd fullständigt skyddadt före den 1 oktober. Det gräs, som efter den tiden växer eller ligger slaget på marken, torde vara af den beskaffenhet, att det ej förtjenar något skydd. Hvertill det under sådana förhållanden skulle gagna att förbjuda lapparne att flytta före den 1 november, är jag ej i stånd att inse. Ej ens den bofaste, som försummat åtlöda lagen, kan af förbudet hemta något verkligt gagn. Han skulle kunna göra det, om det vore honom möjligt att under oktober månad från utängsslåtterna hemföra sitt ohägnade hö till gården. Men efter allas sammanställande vittnesbörd kan detta i någon nämnvärd utsträckning ske först sedan kärr och myrar tillfrusit, d. v. s. i november och december. Yrkandet att få tiden framflyttad till den 1 december kan man därför förstå; att stanna vid den 1 november förefaller deremot ur den bofastes synpunkt skäligen ändamålslost.»

Af nu anförda skäl, och då, enligt hvad utskottet af de öfver

komiténs förslag afgifna yttranden inhemtat, det särskildt för Frostvikens och Hotagens lappar skulle vålla afsevärda olägenheter att inskränkas uti sin flyttningsrätt, har utskottet ansett herrar Crusebjörns och Dahlstedts motion icke böra föranleda till ändring af 1 §:s 2 mom. i dess lydelse enligt Kongl. Majt:s föreliggande proposition.

6 §.

Denna paragraf innehåller, jemte föreskrift derom, att de trakter, der lapparne ega uppehålla sig under hvarje tid af året, skola indelas i lappbyar, förbud vid ansvarspåföljd för lappar, tillhörande en lappby, att under maj, juni, juli, augusti och september månader uppehålla sig med sina renar inom annan lappbys område.

I sin motion har herr *Lindhagen* yrkat, att förbudet mot vistelse å annan lappbys område måtte, åtminstone för Jemtlands län, utsträckas till hela året. Efter att hafva framhållit, huru angeläget det vore, att lapparne i möjligaste måtto hölles skilda från hvarandra i afseende å de områden, der de söka bete för sina renar, och att en dylik särskiljning borde i möjligaste mån genomföras äfven mellan de till en och samma lappby hörande lappar beträffande betet inom lappbyns eget område — en fråga, hvilken utskottet får närmare behandla vid 9 § — åberopar motionären till stöd för sitt yrkande, att de olika lappbyarna icke borde under någon del af året få anlita hvarandras områden, de påståenden, som under ärendets förberedande behandling framkommit härutinnan, så ock de faktiska förhållanden, som enligt motionärens åsigt tala för en så skarp särskiljning.

För bedömande af motionärens förslag torde utskottet få närmare redogöra för hvad i frågan förekommit såväl vid sammanträdena inför lappkomitén som sedermera i de utlåtanden, hvilka afgifvits öfver komitérades förslag. Så vidt utskottet kunnat finna, har i afseende å Norrbottens län något behof af de olika lappbyarnes särskiljning jemväl för vintertiden icke blifvit påstådt. För Vesterbottens län har lappfogden yrkat, att förbudet mot beträdande af annan lappbys område borde gälla äfven under oktober, ett yrkande, som väl tyckes väsentligen utgå från den förutsättningen, att i den blifvande nya lagen lapparne skulle förbjudas att före november månads ingång företaga sina vinterflyttningar, men hvilket dock kan tänkas vara afsedt äfven för det fall, att, såsom enligt det kongl. förslaget skulle blifva förhållandet, lapparnes flyttningsrätt finge inträda redan med oktober månad. Lappfogdens ifrågavarande yrkande har vunnit understöd af Konungens befallningshafvande i länet. Hvad Jemtlands län beträffar, framhölls, vid sammanträde

inför komitén, af dåvarande lappfogden Suwe, att särskildt i Ovikens, Tennäs och Idre lappbyar intrång egt rum vintertiden af lappar från Åre—Storsjö lappby. För dem, hvilka i likhet med Tennäs-lapparne året om stannade på sina fjäll, vållade detta stor skada såväl på betet som derigenom, att de främmande renarne vid återvändandet toge med sig andras renar, hvilket försvårade renvården. När yttranden från orterna inhemtades öfver komitérades förslag, förnyades såväl af lappar som af bofaste i Tennäs yrkandet, att hvarje lappby måtte året om hålla sina renar borta från annan by. Derigenom, att Åre—Storsjö lappby tilläte sina renar ströfva in på Tennäs lappbys betestrakter, förorsakades, utom minskning i betet, att den förra lappbys renar, som vore i hög grad förvildade, skingrade och bortförde en stor del af den senare lappbys tamda hjord, hvilken sedermera blefve ett lätt byte för vargar och tjufskyttar. Lapparne i Idre lappby önskade jemväl att hela året vara fredade för andra byars renar, enär betet å deras område vore behöfligt för deras egen bergning. Nuvarande lappfogden inom Jemtlands län förenar sig ock i yrkandet, att lappbyarne borde året om vara skilda från hvarandras områden. Han anför, hurusom det nu ifrågavarande förbudet väsentligen tillkommit i ändamål att bereda skydd för gräsbetet. För Jemtlands län vore emellertid nödigt, att skydd bereddades jemväl renmossan. Flera lappbyar uppehölle sig mestadels hela året inom egna områden, och de öfriga med få undantag sökte för undvikande af skadegörelse å hö qvardröja så länge som möjligt och ibland under gynsamma år ända till årets slut, dervid renarnes föda naturligen vore renmossa. För ändamålet sparades ock inom väl ordnade lappsamhällen en viss trakt. Skulle nu andra lappar få flytta dit, lede rätte innehafvarne intrång och skada. Hvad lappfogden sålunda framställt har Konungens befallningshafvande i Jemtlands län för sin del biträdt.

Onekligen tala de sålunda afgifna yttrandena för, att en utsträckning af den i paragrafen stadgade förbudstiden beredes. Att träffa någon allmän föreskrift härom synes emellertid icke vara af nöden och knappast låta sig göra. För Norrbottens län har, såsom nämnt, någon utsträckning icke blifvit föreslagen. För Vesterbottens län har den satts i fråga, dock egentligen endast för oktober månad, och detta, såsom det vill tyckas, hufvudsakligen för det förutsatta fall, att lapparne icke skulle blifva berättigade att företaga sina sedvanliga flyttningar förrän med november månads ingång. För Jemtlands län har den påyrkats för hela året, men behovet häraf tyckes der icke göra sig gällande utom för vissa särskilda lappbyar. Man kunde följaktligen

löpa fara att, genom att gifva förbudet en allmän affattning, skapa olägenheter på ett håll, medan man å andra åstadkomme en bättre sakernas ordning. Utskottet antager, att bästa sättet att lösa föreliggande fråga vore att låta förbudstidens utsträckning för särskilda orter ankomma på Kongl. Maj:ts pröfning, och att således frågan bäst kunde ordnas genom en tilläggsföreskrift till 6 § af det innehåll, att, derest för särskilda lappbyar skulle visa sig behöfligt, att förbudet att vistas inom annan lappbys område utsträcktes att gälla äfven för annan tid af året, än som i §:en vore bestämdt, Konungen skulle ega att derom förordna; och framställer utskottet här nedan förslag om ändrad lydelse i sådant hänseende af 6 §.

9 §.

I denna § har, med syfte att åstadkomma en bättre ordning inom de särskilda lappbyarne, intagits föreskrift derom, att för hvarje lappby skall finnas en byordning, innehållande, i den mån sådant finnes erforderligt, föreskrifter angående ordningen för renskötelsns bedrivande inom byn eller eljest angående förhållandet mellan lapparne inbördes. Sedan lapparne inom byn lemnats tillfälle att uppgöra förslag till sådan ordning, deri jemväl finge stadgas vite af två till ett hundra kronor för underlåtenhet att ställa sig densammas föreskrifter till efterrättelse, skulle Konungens befallningshafvande ega att efter kronobetjeningens och lappfogdens hörande i ärendet besluta och byordningen till efterlefnad utfärda.

Bland de i paragrafen exempelvis angifna ämnen, som borde blifva föremål för närmare reglering i byordningarna, angifves »fördelning af sommarbetet inom lappbyn eller ordnandet i öfrigt af betesrättens utöfning». Med afseende å denna föreskrift har herr Lindhagen i sin motion, dock utan att göra något bestämdt yrkande, velat till öfvervägande framställa, huruvida, i hvad mån och på hvad sätt de olägenheter, dem man afsett att genom sagda bestämmelser motverka, kunde anses blifva genom stadgandet på ett tillfyllestgörande sätt undanröjda.

Han erinrar derom, att den nu gällande ordningen, enligt hvilken inom hvarje lappby renbetet är gemensamt för alla till byn hörande lappar, genomfördes i 1886 års lagstiftning, under det dessförinnan å vida öfvervägande delar af lappmarkerna den ordning utbildat sig, att enskilda lappar egde uteslutande betesrätt å särskilda delar af byns område. Han erinrar vidare, att — på sätt framhållits af den komité, som utarbetade det till grund för 1886 års lag liggande förslag — in-

delningen i lappbyar egt rum äfven i forna tider och att från början ingen fördelning af byarnes områden mellan deras medlemmar förefunnits, ett förhållande, som ock framgent bibehållit sig inom Torneå och Luleå lappmarker af Norrbottens län, men att deremot uti öfriga delar af lappmarkerna gränser så småningom uppstått inom byarne. Detta hade under tiden före 1886 års lagstiftning utbildat sig derhän, att uttrycklig införsel mot erläggande af viss afgift beviljades af länsstyrelserna enskilda lappar å vissa land, till hvilka uteslutande rätt sedermera ansågs tillkomma de sålunda inrymde och deras familjer. Med den sålunda uppkomna ordningen hade emellertid 1886 års lagstiftning brutit. Den befintliga indelningen i särskilda land hade, efter hvad sistnämnda komité framhållit, visat sig medföra endast trängsel och brist å ett håll, öfverflödigt utrymme å ett annat. Enligt samma komités förmenande kräfdes därför en återgång till hvad i gamla tider gällt, och med godkännande af denna uppfattning hade 1886 års lag legitimerat byindelningen, men undandragit de särskilda innehafvarne af lappskatteländen och skattefjellen allt rättsskydd för deras innehaf och för de anordningar, som de till gagn för renskötseln eller till egen bekvämlighet och trefnad der vidtagit.

I denna uti 1886 års lag genomförda uppfattning, att betet borde vara gemensamt för hela lappbyn, hvilken uppfattning tvifvelsutän, då den framkom, syntes påtagligen riktig, finner motionären hufvudsakligaste anledningen till det förfall, som inträdt i fjellapparnes renskötsel inom Vesterbottens och Jemtlands län, och han ifrågasätter, om ej en återgång borde försökas till hvad som gällt före 1886 års lag. Han anför och åberopar i detta hänsende de yttranden, som afgifvits af lappfogdarne inom nämnda båda län, till hvilka yttranden, intagna i motionen, utskottet tillåter sig hänvisa, och han framställer derefter följande frågor:

»Hur skall man kunna återgifva lapparne i Vesterbottens och Jemtlands län den mer eller mindre förlorade hemkänslan, som utgör ett så mäktigt och outhärligt bindemedel för ordnade förhållanden? Böra ej för detta ändamål de särskilda lappfamiljerna anvisas bestämda områden på de platser, der de sedan gammalt haft hemvist? På hvilka villkor böra dessa upplåtelser ske, så att å ena sidan lapparne känna sig trygga i sin besittning, men å andra sidan möjlighet bibehållas att kunna i mån af behof reglera områdestilldelningen? Hvilka grunder kunna tillämpas vid fördelningen af renbetena i syfte att befrämja en jemnare förmögenhetsställning bland lapparne och särskildt förebygga, att ej det öfvertag, de rika lapparne lära erhållit genom den uppkomna

oredan, vid en blifvande områdestilldelning länder dem obehörigen till fördel? Kunna härvid mått och steg vidtagas, så att större vigt lägges vid en omsorgsfull och rationel renskötsel än vid ett skadligt uppdrifvande af renstockens storlek? Är det ej gagneligt, att de upplåtna nyttjanderätterna såsom förut stadfästas genom skriftliga, af Konungens befallningshafvande utgifna upplåtelsebref? Hvilka ytterligare åtgärder kunna erfordras för att bereda nyttjanderätten det rättsskydd, som på grund af områdenas större begränsning eller andra förhållanden må erfordras? Är det ej riktigt samt för höjande af lappens sjelfkänsla och sociala ställning äfven angeläget, att, såsom förut, alla lappar erlägga någon liten skatt för sina besittningar?»

Under anförande, att alla dessa frågor icke blifvit af senaste lapp-lagskomité tillräckligt beaktade, och med särskild hänsyn dertill, att i komiténs betänkande säges om de angelägenheter, som skola ordnas i byordningarna, att de i första hand äro en lapparnes inre angelägenhet och ej böra göras till föremål för den allmänna lagstiftningen, finner motionären tvekan kunnas hysas derom, huruvida ofvan nämnda stadgande i 9 § inrymmer antagliga utsigter till en tillfredsställande lösning af spörsmål, hvilka förefalla mer än andra bort lösas företrädesvis genom direkt ingripande af statsmagten. I hvarje fall finner han det vara af vigt, att uppmärksamheten fästes på hvad saken egentligen gäller, samt att det väl kan ifrågasättas, om ej åtminstone till väckelse och ledning för framtiden i 9 § lämpligen borde äfven allmänt angifvas de ändamål, som med fördelningen af renbetena måste ytterst vinnas.

Onekligen har motionären genom denna sin framställning berört en af de viktigaste, men ock en af de mest svårlösta frågor rörande lappväsendet. Påtagligt är, att den vid tiden för 1886 års lagstiftning gällande ordning innebar i sig sådana oegentligheter, att den ej längre kunde oförändrad bibehållas, men felet var måhända, att, då den ditillsvarande fördelningen inom lappbyarne upphäfdes, intet blef satt i stället. Att nu genom ett direkt ingripande af lagstiftningsmagten söka råda bot för de uppkomna svårigheterna torde efter utskottets förmenande svårigen låta sig göra. En föreskrift t. ex. om rätt och skyldighet för Konungens befallningshafvande att, genom formliga upplåtelsebref till särskilda lappar, bereda inrymning i särskilda land synes, äfven om mer eller mindre vidtgående förbehåll gjordes i fråga om helgden af den nyttjanderätt, som genom inrymningsbrefven upplåtes, lätt nog kunna i framtiden gifva anledning till enahanda svårigheter som de, hvilka 1886 års lag afsåg att undanrödja. Jemväl mot andra föreskrifter, syftande till en direkt och omedelbar reglering i lagstift-

ningsväg af dessa förhållanden, synes dessas egen natur lägga hinder, åtminstone för det närvarande. Att vid den fördelning af sommarbetet, som i och med de blifvande byordningarna bör komma till stånd, skälig hänsyn skall, såsom motionären önskar, tagas dertill, att de särskilda lappfamiljerna anvisas uppehållsställen å de platser, der de sedan gammalt haft hemvist, finner utskottet riktigt, men antager jemväl, att en i lagen intagen föreskrift härom icke skulle kunna göras ovilkorlig, utan sakens närmare reglering i allt fall väsentligen öfverlåtas åt den pröfning af förhållandena, som vid byordningarnas fastställande skall ega rum. På hvilka villkor de eventuella upplåtelse-erna böra ske, så att å ena sidan lapparne känna sig trygga i sin besittning, men å andra sidan möjlighet bibehålles att kunna i mån af behof reglera områdestilldelningen; hvilka grunder kunna tillämpas vid fördelningen af reubetena i syfte att befrämja en jemnare förmögenhetsställning bland lapparne och särskildt förebygga, att ej det öfvertag, de rika lapparne erhållit genom den uppkomna oredan, vid en blifvande områdestilldelning länder dem obehörigen till fördel; huruvida härvid sådana mått och steg kunna vidtagas, att större vigt lägges vid en omsorgsfull och rationel renskötsel än vid ett skadligt uppdrifvande af renstockens storlek; — allt detta är frågor, som vid sommarbetets fördelning naturligen måste komma under noggrant öfvervägande, men som, så vidt utskottet kan finna, enligt sakens egen beskaffenhet undandraga sig all reglering på förhand genom allmänna lagbud. Utskottet tilltror icke sig att kunna i sådant hänseende afgifva förslag och håller i öfrigt knappast något annat möjligt än att, på sätt lagen afser, till en början göra dessa frågor till föremål för reglering in casu af länsstyrelserna i samråd med lapparne sjelfva. Efter utskottets mening torde man få hoppas, att den reglering, som enligt 9 § vidtages, skall blifva uppslag och begynnelse till en bättre sakernas ordning. Möjligen skola, sedan byordningar kommit till stånd och fått verka, materialier härigenom så småningom samlas för att kunna i lagstiftningsväg närmare ingripa i detta ämne. För det närvarande synes man icke kunna komma längre än till hvad lagen i denna del innehåller, dervid utskottet emellertid vill påpeka, dels att länsstyrelserna, för att meddela bestämmelser om sommarbetets reglering, icke äro beroende af lapparnes initiativ och samtycke, dels att man helt visst icke behöfver befara, att länsstyrelserna skola förbise ifrågavarande spörsmål, hvilket uppenbarligen är det viktigaste bland alla dem, som 9 § berör, hvadan också någon särskild erinran om hvad denna sak egentligen gäller icke torde, på sätt motionären förmenar, behöfva inflyta i förevarande lagrum. Med

afseende å hvad sålunda blifvit anfördt har utskottet funnit sig icke kunna eller böra i denna del af ämnet föreslå några andra eller närmare bestämmelser än hvad lagförslaget innehåller.

14 och 15 §§.

Dessa paragrafer innefatta stadganden om lapparnes skyldighet att ersätta skada, som af deras renar föröfvas. Efter det sätt, hvar på dessa stadganden blifvit affattade, skulle i vissa — låt vara mindre afsevärda — fall lappen icke blifva ersättningsskyldig för skada, som blifvit af hans renar föröfvad å trakt, der han alls icke eger att med renar vistas under någon tid af året.

Sistberörda förhållande har föranledt herr Lindhagen att i sin motion påyrka ändring af förevarande paragrafer i syfte att i lagen måtte intagas bestämmelse derom, att skada, som af lapparnes renar förorsakas å trakt, der lapparne icke ega rätt att med renar uppehålla sig under någon tid af året, skall i hvarje fall af renarnes egare ersättas. Motionären erinrar, att såväl flertalet inom senaste lappkomité som ock högsta domstolen föreslagit, att i lagen måtte intagas bestämmelser i sådant syfte, men att i enlighet med den mening, som uttalats af komiténs ordförande, en dylik föreskrift ej influtit i Kongl. Maj:ts förslag af skäl, att den ej ansetts behöflig, men sannolikt skola föranledda talrika tvister om tillvaron eller icke tillvaron af sedvanerätt.

I afseende härå anför motionären: »Förhållandet mellan lappar och bofaste har hitintills gestaltat sig så, att stridigheterna varit många, men rättegångarne sällsynta; och de omständigheter, som gjort, att man å ömse sidor fruktat inlåta sig på en oviss och dyr process, skola nog fortfarande visa sig verksamma i enahanda rigtning, äfven om det föreslagna stadgandet komme till stånd. Sannolikt skulle dettas tillämpning ifrågasättas endast i klara fall; och enligt erfarenheten betalar lappen oftast godvilligt, när han finner sig ej kunna undgå ersättnings-skyldighet.

Men det ifrågasatta stadgandet kan derutöfver möjligen få en ganska stor betydelse, såsom egnadt att motverka de öfverklagade olägenheterna af sedvanerättens lagfästande, på samma gång derigenom visas ett visst billigt tillmötesgående mot den allmänna och ständigt återkommande fordran från bofaste, att lappen skall ovilkorligen ersätta all skada. Då, såsom man påstår, lappen numera, i medvetande af lagens innehåll, mångenstädes missbrukar sin sedvanerätt, så bör hvarje hot i lagen om ovilkorligt och kämbart äfventyr för denna rätts öfverskridande verka till att afhålla honom derifrån. Lappen är till sin natur sorglös och

lätt sinnig. Och man gör honom bestämdt obotlig skada genom att visa benägenhet lossa på sådana band, som tvinga honom att taga hänsyn och tänka sig för något litet.

Enligt högsta domstolens erinran eger stadgandet vidare en särskild betydelse för de orter, hvarest lappar förut icke vistats, men der å kronans mark, såsom i § 30 förutsättes, åt lapparne upplåtas renbetesland. En dylik upplåtelse egde 1888 rum å Särna kronopark i Dalarne, hvaraf bildats Idre lappby. Ett förslag till ny dylik disposition af kronoparker inom Särna föreligger för närvarande till behandling i finansdepartementet. Och ingen vet, hvad framtiden i den vägen genom händelsernas tvång eller vederbörandes välvilja ytterligare kan bära i sitt sköte.»

Hvad motionären sålunda anført synes utskottet innefatta fullt giltiga skäl att biträda den åsigt, som, omfattad af komiténs flertal, af högsta domstolen utan meningsskiljaktighet förordats, och har utskottet i det förslag, utskottet nedan afgifver, tillagt, såsom ny 16 §, erforderlig bestämmelse härutinnan, hvaraf sedan i sin ordning föranledts dels vissa ändringar i 14 och 15 paragraferna, dels ändrad nummerföljd af det kongl. förslagens öfriga paragrafer, dels ock ändring af vissa der förekommande hänvisningar.

Förslagens 15:de § innehåller bestämmelser om ersättning för skada, som af lapparnes renar föröfvas å bergadt hö, hvilket lemnats utestående i stack eller hässja, samt innehåller i första mom. den föreskriften, att inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker egaren ej är berättigad till ersättning i annat fall, än då skadan tillkommit med uppsåt eller genom vårdslöshet vid renarnes bevakning, samt att, om skadan sker inom annan trakt under tid, då lapparne ega att med renar vistas å trakten, enahanda bestämmelse skall gälla. Har utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker bergadt hö lemnats utestående å tid, då lapparne icke egde att å trakten uppehålla sig, skall enligt mom. 2 skada, som derå af renar förorsakas, ersättas af renegaren, ändå att den ej tillkommit på sätt i mom. 1 sägs. I dessa föreskrifter har i den af herr *Norberg* afgifna motion yrkats den ändring, att i fråga om Jemtlands län skada, som af renar förorsakas på bergadt hö, hvilket icke blifvit infördt i lada, utan lemnats utestående å mark, i stack eller hässja, skulle — äfven då skadan skett å tid, då renegare varit berättigad att med sina renar uppehålla sig å de bofastes egor — ersättas af vederbörande renegare jemväl i det fall, att skadan icke tillkommit med uppsåt eller genom vårdslöshet vid renarnes bevakning.

Till stöd för sin hemställan anför motionären: »En lag, hvarigenom lappen blir tillförsäkrad rättigheter utan motsvarande skyldigheter, skall, efter hvad å ort och ställe inhemtad mångårig erfarenhet om lappens lefnadsvanor förr och nu gifver vid handen, ingalunda leda till lappens välfärd. Tvärtom skulle lappen genom en sådan lagstiftning komma att lockas till en fortfarande liknöjdhet i vården af sina renar, en vårdslöshet, som han under de senare åren tyvärr låtit komma sig till last och som ovilkorligen måste till slut leda till hans ruin. En dylik lag skall ej heller af de bofaste kunna emottagas med tillfredsställelse.

Till belysning af förhållandena, sådana de te sig inom de jemtländska socknarne, hvilka jag närmast känner till, skall jag tillåta mig att påpeka, att inom dessa socknar består hemmansegarens skörd *uteslutande* af det hö, som han får afberga å sina gränsvallar samt myr- och utängs-slätter. Fastän belägna ända till 2 å 3 mil från bostaden, kan han å dessa slätter årligen afberga 40 å 50, ja ända till 70 lass hö, som, i brist på skog, hvaraf lador kunna uppföras, uppsättas i stackar eller hässjor. På första snöföre eller då myrar och träsk blifvit så tillfrusna att de äro farbara, vanligen i november, hemköres detta hö till gården. Och efter tillgången af det hö, som bonden då erhåller från sin myr- och utängs-slätter, är det som han uppsätter sin kreatursbesättning för vintern. Häraf inses lätt, att sjelfva existensvilkoret för jordbrukaren i dessa fjelltrakter ligger till hufvudsaklig del just i dessa slätter.

Vidare utgör tillgången af myr- och utängs-slätter till väsentlig del grunden för uppskattningen af hemmanets värde, efter hvilket egaren måste erlægga rätt betungande skatter och onera af alla slag — alldeles på samma sätt som öfriga jordbrukare i Sverige måste erlægga skatt för sina hemman.

Häraf torde följa, att den bofastes egendom icke bör lemnas till pris åt lapparnes liknöjdhet eller godtycke — hvilket tvifvelsutan skulle blifva fallet, derest ofvan anförda bestämmelse blefve lag. Ty då de flesta skadorna inträffa långt borta i ödemarken, der ingen människa finnes, utom möjligen renarnes vårdare, och då det i följd häraf merendels är omöjligt för den bofaste att förebbringa bevisning derom, att skadan skett genom renvårdarnes uppsåt eller vårdslöshet, är det föreslagna stadgandet af den beskaffenhet, att — derest lapparne vilja begagna sig af de invändningar, till hvilka lagen inbjuder — de tillfällen, då ersättning skulle kunna utbekommas, ingalunda blefve regel, utan tvärtom sällsynta undantag.

Utan ett fullständigt genomförande af grundsatsen: ersättning i *hvarje fall* åt den bofaste för af renar förorsakad skada å åtminstone bergad och i stackar eller på annat sätt förvarad gröda, skall helt visst ändamålet med den nya lagstiftningen väsentligen förfelas, och stridigheterna mellan lapparne och de bofaste komma att fortfara.

Lyckligtvis äro de med renvården förknippade svårigheterna ej af den beskaffenhet, som den dermed mindre invigde föreställt sig. Ty om det är en sanning, att lappen icke *under alla förhållanden* kan hafva renhjordarne så i sin hand som den bofaste sin boskap, så är det å andra sidan visst, *dels* att han med hänsyn till beskaffenheten af de trakter, der han vanligen betar sina renar, i allmänhet ej behöfver en sådan magt öfver hjorden, *dels* också att han med mera arbete på renarnes tämjande och på vallhundarnes dressyr kan under vanliga förhållanden utföra en sådan magt.

Erfarenheten hittills inom Jemtlands län gifver också vid handen, att de flesta skador uppkomma genom renvaktarens vårdslöshet; att ordentliga lappar kunna undgå all skadegörelse och följaktligen slippa utgifva ersättning för sådan; samt att, der skada skett, de *redbara* lapparne icke undandraga sig att ersätta densamma, äfven der ersättningsökanden icke kunnat visa uppsåt eller vårdslöshet. Erinras bör äfven, att vid de sammanträden, som hållits med de jemtländske lapparne för inhemtande af deras yttranden öfver lappkomiténs förslag, lapparne allmänt ansett det *vilkor* för ersättningsskyldigheten, att skadan skall hafva skett genom uppsåt eller vårdslöshet, saklöst kunna bortfalla.

Under tiden före de närmast förflutna 20 åren eller så bortåt hörde det till sällsyntheterna, att skada å höstackarne blef föröfvad genom renar, fastän lapparne vintertiden då liksom nu nedsatte sig med sina renar på de bofastes egor. Och det synes mig klart, att svårigheterna med att hålla renarne ifrån höstackarne äro vida mindre nu, sedan renbeteslanden på sista tiden blifvit väsentligen utvidgade.»

Genom sitt förevarande förslag har motionären bragt å bane en af de mera omtvistade frågorna rörande rätta ordnandet af förhållandet mellan lapparne och de bofaste, en fråga, som särskildt inom Jemtlands län varit föremål för mycken och liflig förhandling.

I afseende å den grundsats, som funnit uttryck i 15 §, vill utskottet erinra, att densamma icke är att anse såsom en nyhet för den nu föreslagna lagstiftningen. Den återfinnes i 11 § af nu gällande lag, i hvilken för lappmarkerna inom Norrbottens och Vesterbottens län samt de delar af Jemtlands län, der hemmanen blifvit skattlagda efter den för

Vesterbottens läns lappmarkar gällande metod, stadgas, att, om slaget och bergadt hö å äng eller utängsslätter af viss beskaffenhet icke förvaras i lador utan i stackar eller hässjor, egaren ej är berättigad till ersättning för skada, som derå af renar förorsakats, så framt ej antingen stacken eller hässjan varit försedd med sådant stängsel, som af Konungen blifvit förordnadt, eller skadan tillkommit med uppsåt eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning.

Beträffande den form, hvarunder samma grundsats ingått i den nu föreslagna lagen, tillåter sig utskottet hänvisa till hvad i komiterades betänkande derom anföres. Komiterade yttra härom följande: »Att å trakter, der renskötsel och jordbruk måste bestå vid sidan af hvarandra, den bofaste bör vara skyldig att vid bergad grödas förvarande ute å mark vidtaga särskilda åtgärder för att freda densamma mot renar, synes komiterade fullt befogadt. Nu gällande bestämmelser i ämnet hafva dock visat sig mindre tillfredsställande. Dels har nemligen på många orter uppförandet af det föreskrifna stängslet kring höstackarna antingen underlåtit eller verkställt först efter det höskörden i sin helhet varit afslutad, hvarigenom stackarna under lång tid fått stå ostängda, dels har stängslet icke visat sig för det afsedda ändamålet tillfyllestgörande, enär det, så snart snö hopat sig vid detsamma, ej förmått afhålla renarne från höet. Derför och då effektivt skydd i ifrågavarande hänseende ej lär kunna åstadkommas annorlunda än genom höets införande i lador, hafva komiterade ansett sig böra såsom regel uppställa, att bergadt hö skall förvaras i lada, och att lappen icke är ansvarig för skada, som hans renar göra bergadt hö, hvilket icke blifvit sålunda förvaradt, utan lemnats utestående å mark. Komiterade våga äfven hoppas, att de bofaste sjelfve snart skola komma till insigt derom, att höets införande i lada ligger i deras eget välförstådda intresse, i ty att sålunda förvaradt hö blir till sin beskaffenhet vida bättre än det, som lemnas utestående långt in på vintern under bar himmel utsatt för väderlekens vexlingar. Det invändes visserligen, att de vidt spridda och långt ifrån gårdarna befintliga slätterlägenheterna på många ställen äro så små, att de gifva endast $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{2}$ skrinda hö, och att uppförande af lador på hvarje sådan lägenhet blefve allt för dyrt. I likhet med Konungens befallningshafvande i Vesterbottens län kunna dock komiterade ej finna annat, än att det vore en ren vinst för den bofasta befolkningen, om sådana slätterlägenheter upphörde att användas, då skörden — inbegripet höets hemförslande — är ganska tidsödande och kräfver ett arbete, som, användt till odling och dikning i närheten af hemmet, skulle lemna en vida större behållning. Då emellertid, såsom

från de bofastes sida äfven anmärkts, kostnaden för uppförande af lador kan å vissa trakter, der tillgången på virke är ringa eller eljes särskilda förhållanden dertill föranleda, blifva oskäligt stor i förhållande till den nytta, som dermed vinnes, har det ansetts böra ankomma på Konungen att för dylik trakt förordna, att ersättning för skada å bergadt hö i stack eller hässja skall utgå jemväl i det fall, att stacken eller hässjan varit försedd med sådant stängsel, som Konungens befallningshafvande med hänsyn till förhållandena på orten förordnar.

Den skyldighet, som komiterade sålunda ansett böra åläggas den bofaste att förvara sitt bergade hö i lada eller undantagsvis inom stängsel, bör naturligen först och främst gälla inom Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker. Den bör ock, med hänsyn till det sätt, hvarå inom lappmarkerna egor, der lapparne hafva och der de icke hafva sommarbetesrätt, äro blandade om hvarandra, vara lika för all slags jord och för alla tider af året. Inom lappmarkerna böra alltså de bofaste, så snart höet bergats, införa detsamma i lada eller, der sådant är särskildt medgifvet, stänga deromkring. Hvad derefter angår trakter utom lappmarkerna, der lapparne endast hafva sedvanerätt till vistelse vintertid, så äro under denna tid förhållandena så till vida likartade med lappmarkernas, att den bofaste med sin näring och lappen med sina renar då måste finnas inom samma område. Om dervid den bofaste förvarade sitt hö i lador, skulle möjligheten för renarne att åstadkomma skada å hans mark vara nedbragt till ett minimum. Med hänsyn härtill och då de skäl, som anförts för de i ifrågavarande hänseende föreslagna bestämmelser, ega giltighet äfven för trakter utom lappmarkerna, som lapparne på grund af sedvanerätt besöka, hafva komiterade ansett samma bestämmelser böra gälla äfven för sistnämnda trakter, dock naturligen allenast under den tid lapparne få vistas der. Härigenom skulle ock vinnas, att den i nu gällande renbeteslags 11 § förekommande, enligt komiterades mening ej tillräckligt motiverade och i det dagliga lifvet lätt förbisedda skilnaden mellan jemtländska hemman, som skattlagts efter olika metoder, komme att försvinna.

Deremot föreligger uppenbarligen ingen anledning att ålägga den bofaste utom lappmarkerna några särskilda förpligtelser i afseende på höets förvarande under den tid af året, då sedvanerätten ej gäller och då sålunda trakten i sin helhet skall vara fri från renar. Sker under denna tid skada å bergadt hö, bör lappen därför vara ovilkorligen ersättningsskyldig.

Under alla förhållanden bör enahanda ersättningsskyldighet, såsom i nu gällande lag stadgas, åligga lappen i det fall, att skadan tillkom-

mit af uppsåt eller genom vållande hos renvaktaren, oafsedt hvar skadan skett och huru höet förvarats.»

Komiterade tillfoga, att enligt deras mening de helsosamma verkningarna af den lagstiftning, de föreslagit, borde kunna i väsentlig mån betryggas och ytterligare främjas genom ändamålsenliga administrativa åtgärder. Komiterade hafva i detta hänseende särskildt erinrat om hvad som kunde vinnas genom ett fruktbärande bruk af öfverskottsmedlen å jemtländska renbetesfjällens skogsfond. Efter att hafva redogjort för denna fonds ställning tillägga komiterade i fråga om lämpliga användningssätt af påräkneliga öfverskottsmedel följande: »I främsta rummet framställer sig då det af länets befolkning äfvensom af lappfogden lifligt uttalade behovet af bidrag till uppförande af lador till förvarande af bergadt hö, hvilket behof jemväl komiterade funnit i hög grad värdt att tillgodoses. Den form, under hvilket detta skulle ske, torde Konungens befallningshafvande i länet vara bäst i tillfälle att föreslå. Men äfven för andra ändamål, såsom uppförande af stängsel kring värdefulla och för skadegörelse af renar mer utsatta egor, skulle medlen kunna användas. Visar det sig att fonden, sedan länets behof blifvit tillgodosedda, lemnar öfverskott, finna komiterade det vara fullt befogadt, att detta användas för enahanda ändamål i de två nordligaste länen.»

Rörande hvad i detta ämne förekommit, dels vid de sammanträden, som inför komiterade hållits med bofaste och lappar inom Jemtlands län, dels ock i de öfver komiterades förslag från samma län afgifna utlåtanden, anser sig utskottet böra nämna följande:

Vid sammanträde inför komitén i Funäsdalen yrkade samtliga närvarande jordegare, att all skada, som renar gjorde å bofastes egor, borde ovilkorligen ersättas utan afseende på under hvilken årstid eller på hvad slags mark skadan skett.

Vid möte i Föllinge ansågo de bofaste, enär den enda nämnvärda skada, som renarne gjorde på bofastes egor, vore den, som förorsakades på utestående hö, att, derest föreskrift meddelades om höets förvarande i lador, ingen ändring i bestämmelserna om skadeersättnings-skyldighet vore erforderlig. Å lapparnes sida anförde ett deras ombud skriftligen, att någon förändring i hufvudsak ej vore behöflig i gällande skadeståndsparagrafer, men att lador borde uppföras, ängarne inhägnas, höet ur hässjorna föras in i ladorna eller — om detta ej skedde — höhässjorna kringstängas, och tillade han, att det förhållandet, att bofaste hade rätt att yrka ersättning för skada å hö i hässjor, inledde

mången i frestelse att låta höet stå qvar i hässjan mycket längre än annars — i synnerhet om höet vore skämdt.

Vid särskildt sammanträde inför komitén af lappfogdarne anförde dåvarande lappfogden Suwe, att i Jemtlands län de bofaste såväl å de hemman, hvilka blifvit skattlagda enligt Vesterbottensmetoden, som ock å öfriga hemman endast undantagsvis plägat stänga kring sina stackar eller hässjor, dervid lapparne stundom deltagit i kostnaden för hägnadens uppförande, samt att hägnaden, der sådan begagnats, vanligen icke plägat uppsättas under sommaren, utan först sedan slåttern afslutats. Han ansåg angeläget, att inom hela länet under den tid, lapparne ega vistas på trakten, stängelskyldighet skulle föreskrifvas såsom vilkor för rätt att utfå skadeersättning, ehuru det kunde synas hårdt för fastighetsegarne att få detta ytterligare onus på sin jord. Sommartiden borde sådan föreskrift ej gälla, enär de bofaste ej alltid medhunnit att under slåtterns brådska stänga kring stackar och hässjor omedelbart efter desammas uppsättande. På särskild fråga tillades af honom, att i allmänhet inom Jemtlands län skogstillgången skulle medgifva uppförandet af lador till höets förvarande och att, der så icke vore förhållandet, man i de allra flesta fall skulle kunna för ändamålet framköra virke till dessa trakter, hvilket kunde ske så småningom utan någon kostnad genom att medtaga virket vid höets afhemtning.

Då befolkningen i orterna inom Jemtlands län hade att yttra sig öfver komiterades förslag, uttalades allestädes af de bofaste den önskan, att lapparnes ersättningsskyldighet för skada å afslaget, men ännu ej inbergadt hö borde göras ovilkorlig, och anfördes dervid allmänneligen de skäl och omständigheter, som vunnit uttryck i den afgifna motionen. Lapparne å sin sida uttalade sig, på sätt motionären angifvit, i regeln derhän, att föreskriften om uppsåt eller vårdslöshet såsom vilkor för ersättningsskyldigheten kunde utgå, dock under anförande, dels, såsom af lapparne i Frostviken, att, om skadeersättningsskyldigheten gjordes ovilkorlig, detta innebure en orättvisa, när skadan vållats genom omständigheter, som det legat utom lapparnes magt att bestämma, dels i öfrigt, att lapparne plägat sjelfvilligt betala all skada samt att ladors uppförande dock vore önskvärdt och skulle lända till stor lättnad.

I yrkandet om ovilkorlig ersättningsskyldighet hafva af de tjänstemän och myndigheter inom Jemtlands län, hvilka hörts öfver komiterades förslag, instämt länsmannen i Frostviken, som dock håller före, att ladors uppförande skulle vara det mest verksamma medlet, men anser sådant alltför dyrt, länsmannen i Föllinge, kronofogden i Jemtlands norra fögderi, som likvisst uttalar, att de bofaste borde förpligtas att

så vidt möjligt uppföra lador eller goda inhägnader, dertill de borde få hjälp af skogsfondsmedlen, nuvarande lappfogden i länet samt länsstyrelsen. Pastor i Frostviken har ansett det böra åläggas de bofaste att stänga kring sitt hö, hvilket dock helst borde införas i lador, hvar till bidrag borde erhållas, samt uttalat, att det för de bofaste sjelfve skulle vara till fördel, om de öfvergåfve höfångsten å sina aflägsset från gårdarne liggande utängs- och myrslätter med deras jemförelsevis värdelösa hö och i stället använde motsvarande arbete på uppodling af inegorna. I enahanda rigtning uttalar sig kronofogden i Jemtlands vestra fögderi under anförande, att då lapparne ej kunna begagna sig af sin rätt utan att skada stundom uppstode, borde de ej ersätta skada af ifrågavarande slag, utom i fall af uppsåt eller vårdslöshet. Den bofaste finge vara beredd derpå, då han förvärfvar områden, som äro underkastade den inskränkning i dispositionen, hvilken följer af sedvanerättens tillvaro.

För egen del vill utskottet i denna fråga först framhålla, att nu gällande bestämmelser blifvit uti det framlagda förslaget i viss mån skärpta till förmån för de bofaste. I renbeteslagen är nu stadgadt, att skada af förevarande slag ej skall af lapparne ersättas, med mindre den tillkommit af uppsåt eller *grof* vårdslöshet vid renarnes bevakning. Den lindring i lappens vilkorliga ersättningsskyldighet, som ligger i uttrycket »grof», har i förevarande förslag ansetts böra upphöra, och detta helt visst med rätta, då den hittills varande bestämmelsen, på samma gång den försvårat bevisningen för den skadelidande bofaste, kan anses hafva i många fall verkat såsom en direkt uppmuntran till lappen att fortfara med den vårdslöshet i renvården, hvaröfver så mycket klagats.

Utskottet vill nu ingalunda bestrida, att för de bofaste inom Jemtlands län, som bo å trakter, der lapparne utöfva sin flyttningsrätt, och hvilka hafva sina slätterlägenheter till stor eller hufvudsaklig del bestående af myr- och utängsslätter, de nu föreslagna, liksom de för närvarande gällande, bestämmelserna kunna medföra kännbara svårigheter. Kännbarast äro naturligen dessa svårigheter å trakterna närmast skattefjällen, der skogstillgången är jemförelsevis ringa. Utskottet kan dock icke underlåta att taga hänsyn dertill, att lapparnes vistelse å särskildt dessa trakter är en urgammal rätt, gentemot hvilken odlingens anspråk att tillgodogöra sig desamma icke kan ega ovilkorlig helgd, helst när hänsyn tages till det ostridiga förhållandet, att vid afvittringen inom Jemtlands län odlingen tilläts att tränga närmare in på de egentliga lappområdena än hvad rättvist och billigt var. Härjemte vill utskottet

särskildt framhålla, att en del af hemmanen inom Jemtlands län äro skattlagda efter lappmarksmetod, tvifvelsutan, efter hvad utskottet antager, med hänsyn äfven till den servitut, som till lapparnes förmån ansetts påhvila jorden. I öfrigt vill utskottet tillägga, att om det förhölle sig så, att för de bofaste icke funnes ett rationelt och nära liggende medel att, i hvad på dem kunde bero, medverka till en bättre sakernas ordning, det visserligen kunde med visst fog ifrågasättas, att lapparnes ersättningsskyldighet borde göras ovilkorlig. Ett sådant medel finnes emellertid i uppförande af lador. Såsom framgår af det föregående, har uppförande af sådana blifvit framhållet såsom önskvärdt ej blott af lapparne utan ock af bofaste, ej blott för att förekomma skador af renarne utan äfven med hänsyn till ett rationelt jordbruks kraf, och påståendena härutinnan hafva framkommit ej blott från sådana bofaste, som velat i denna fråga ställa sig på lapparnes sida, utan äfven från sådana bland de bofaste, som velat hafva lapparnes ersättningsskyldighet ovilkorlig. Det kan enligt utskottets förmenande icke vara obilligt att från de bofastes sida påräkna denna medverkan, då onekligen ladors uppförande vore ett radikalt sätt att undgå kollisioner i förevarande fall och för öfrigt i andra hänseenden skulle lända de bofaste till godo. I de till lappväsendet hörande frågor gäller det ju mestadels att söka jemka och medla mellan stridiga intressen samt att för åstadkommande af en bättre ordning taga i anspråk tillmötesgående och uppoffringar från *båda* parterna, och det vill synas utskottet som vore det nu ifrågavarande spörsmålet just ett sådant, för hvars lösning en slik ömsesidig samverkan borde med skäl kunna krävas. Å trakter, der god skogstillgång finnes, kan kostnaden för ladors uppförande ej blifva afsevärd. Äro slätterlägenheterna å sådana trakter så ringa, att de icke kunna bära kostnaderna för ladors uppsättande, torde deras öfvergifvande icke vara till någon nämnvärd afsaknad. Å andra orter kan skogstillgången vara ringa, men för sådana fall finnes ju särskild bestämmelse lemnad genom den föreslagna föreskriften, att om å viss trakt i följd af brist på virke eller af annan anledning uppförande af lador skulle blifva för den bofasta befolkningen oskäligt betungande, det ankommer på Konungen att förordna, att å den trakt ersättning skall utgå för all skada, som af renar förorsakats å bergadt hö i stack eller hässja, derest stacken eller hässjan varit försedd med sådant stängsel, som af Konungen förordnas. Härtill kommer den utsigt att kunna få bidrag till kostnaderna, som den jemtländska skogsfonden erbjuder och hvilken fonds anlåtande för detta ändamål icke synes erbjuda så stora svårigheter, som en och annan förmenat.

Vid öfvervägande af det nu sagda kan utskottet icke tillråda att för Jemtlands län frånträda de grunder, som i detta ämne föreslagits, utan anser utskottet för sin del herr Norbergs motion icke böra till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

26 §.

En af förslagets viktigaste nyheter är upphäfvandet af de bofastes renegareskap, hvilket det af många skäl blifvit en nödvändighet att afskaffa. Undantag är dock »tillsvidare» gjordt för Norrbottens läns lappmark, der jordbrukarne ansetts behöfva renskötseln såsom binäring till jordbruket och vederlag för intrång af skogslappar.

»Häremot ha — anmärker herr Lindhagen i sin motion — i afgifna utlåtanden från flera håll gjorts erinringar: Genom medgifvande af detta undantag skulle man på långt när ej vunnit hvad man åsyftat. Det vore ock nödvändigt, att ladugårdsskötseln utvecklades, men så länge bonden fick ega renar, af hvilka han kunde slagta till husbehof, visade erfarenheten, att ladugården försummades. Många handlande och andra bofaste inom lappmarken, som tillika vore jordbrukare, ockrade med renskötseln såsom affär. Fastställdes förbud för kustlandets inbyggare att ega renar, skulle sannolikt i stället renaffärer uppkomma i lika stort antal i lappmarken. Derför yrkas, att åtminstone ett maximum fastställas, hvilket äfven Konungens befallningshafvande finner beaktansvärdt, men anser möta svårigheter vid tillämpningen.»

»Äfven om — fortsätter motionären — behovet för bofaste att fortfarande ega renar vore större i Norrbottens än i Vesterbottens lappmark, hvilket emellertid från det senare hållet uttryckligen bestrides, så synes dock hela reformen blifva halfgjord och kunna väsentligen förfelas, om bofaste inom Norrbottens lappmark fortfarande få obehindrad rätt till renbete för hur många renar som helst. Det torde ock blifva svårt gifva skäl för en anordning, som förbjuder en fattig fjellbonde i Vesterbotten att hålla sig med några renar, under det i Norrbottens lappmark, der redan nu bofaste finnas, som ega 1,000 renar hvar, stora affärer i renskötsel skulle få bedrifvas. Allt synes därför tala för fastställande åtminstone af ett maximum, i hvilket afseende må till ledning anföras, att inom Vesterbottens lappmark lära bofaste renegare i allmänhet ega tio högst tjugu renar. För kontrollen har man naturligtvis att närmast gå till den i § 11 omnämnda renlängd. Befinnes någon hafva för många renar, torde med det öfverskjutande antalet förfaras på sätt i § 26 mom. 2 stadgas.»

»Visserligen har ifrågavarande undantagsrätt tillagts endast egare eller brukare af jordbruksfastighet. Men enligt hvad som blifvit upplýst, har man genom denna begränsning allenast uppnått, att från åtnjutande af den medgifna förmånen uteslutits inhysingsfolk, backstugusittare och andra arbetare, hvilka för sin utkomst äro mer eller mindre beroende af besittningen utaf en eller annan dragren. Enligt en allmänt uttalad önskan tillstyrker därför äfven Konungens befallningshafvande, att det må tillåtas lapp att under sin vård hafva jemväl dragrenar, tillhörande den icke jordbrukande befolkningen i lappmarkerna, samt dessutom äfven personer i Pajala, Tärendö och Korpilombolo kommuner. Denna fråga tarfvar dock först närmare utredning genom inhemtande af en del upplysningar, som ej kunna erhållas ur handlingarne.»

På grund af hvad motionären sålunda anført hemställer han, att den i 26 § 3 mom. omförmälda rätt för lapp att hafva under sin vård renar, tillhörande annan än lapp, måtte begränsas till högst tjugu renar för hvarje sådan person, men å andra sidan, derest det låte sig göra, utsträckas att omfatta äfven dragrenar, hvem än vore deras egare.

Efter hvad utskottet inhemtat af de utlåtanden, som från Norrbottens län afgifvits öfver komiterades förslag, hafva de anmärkningar, som derstädes framkommit, egentligen afsett *dels* att s. k. dragrenar, hvilka lemnades i lapparnes vård, skulle åtnjuta samma skydd och rätt som lapparnes renar, äfven om de egdes af andra bofaste än jordbrukare inom lappmarken — en erinran som framkommit i nästan alla från länet afgifna yttranden —, *dels*, och detta särskildt från sydligare delarne af länet, enkannerligen Arvidsjaurs socken, att antalet renar, som bofaste jordbrukare inom Norrbottens lappmark skulle få hafva i lapparnes vård, borde begränsas genom viss maximibestämmelse, exempelvis till högst femtio.

Hvad frågan om dragrenar beträffar, har utskottet funnit den framkomna anmärkningen befogad och föreslår fördenskull ändrad lydelse af 26 § 3 mom. (27 § 3 mom. uti utskottets förslag här nedan), en ändring, hvilken utskottet ansett kunna utan skada erhålla en allmän affattning och således ej behöfva inskränkas att blott afse Norrbottens län eller vissa delar af detta.

Hvad deremot angår yrkandet, att inskränkningen uti bofastes renegareskap borde inom Norrbottens län göras mera vidtgående än förslaget innehåller, vill utskottet erinra, att påståenden härom icke framkommit i afseende å annan del af länet än dess sydligare, särskildt Arvidsjaurs socken. Att nu vidtaga en för hela länet gällande ytterli-

gare inskränkning synes därför vara mera än behovet kräfver, då i de öfre delarne af detsamma någon olägenhet af bofastes renskötsel icke framträdte i vidare mån än att den kan anses tillbörligen undanröjd genom förbudet för bofaste i kustlandet att hålla renar i lappmarken. Deremot är ovedersägligt, att missförhållanden gjort sig gällande genom bofastes renskötsel i sydligare lappmarken af länet, och det »tillsvidare», som lagbudet innehåller, rigtar sig påtagligen särskildt mot förhållandena derstädes. En ytterligare inskränkning af bofastes renegareskap inom Norrbotten är följaktligen stäld i utsigt af lagrummet, och det skall måhända visa sig, att den snart nog måste genomföras för den sydligare delen af länet. Men väl kan det sättas i fråga, om ej densamma då riktigast bör få den omfattning, som förbudet mot bofastes renskötsel enligt förslaget eger för Jemtlands och Vesterbottens län, och ej taga form af en maximibestämmelse beträffande antalet renar, en föreskrift som, alltid i sig mer eller mindre godtycklig, blir i praktiken ytterst svår att öfvervaka och hålla i vederbörlig tillämpning. För det närvarande torde det vara riktigast att stanna vid det ordnande af frågan, som förslaget innehåller, och anser fördenskull utskottet herr Lindhagens motion rörande ändring af 26 § icke böra föranleda till åtgärd i vidare mån än hvad ofvan blifvit nämnt i fråga om s. k. dragrenar.

Renmärkeslagen.

2 §.

I sin motion yttrar herr Lindhagen slutligen:

»Från Norrbotten, der renskötseln är af större omfattning och betydelse än på andra orter, har från många kompetenta håll påyrkats inrättandet för hvarje tingslag af en särskild renmärkesnämnd, sammansatt af sakkunniga personer. Den skulle sammanträda omedelbart före eller under tingen för att granska ansökningar om fastställelse eller registrering af renmärken samt deröfver afgifva yttrande till rätten. Konungens befallningshafvande tillstyrker äfven dessa framställningar.

Lappfogden säger, att »en lång, sorglig erfarenhet» visat behovet af en sådan nämnd. Ännu mer trängande synes då detta behof blifva, derest Riksdagen antager det nu framlagda förslaget till en strängare renmärkeslag, af hvars konsekventa tillämpning man väntar sig många fördelar. Nämnden bör naturligtvis ej inrättas på andra orter, än der

den är särskildt behöflig. I lagen torde därför endast stadgas om dess sammansättning, men öfverlemnas åt Konungen förordna, för hvilka tingslag den skall inrättas.

På grund af hvad sålunda anförts hemställles, att i lagen må upptagas föreskrift om att en särskild renmärkesnämnd må kunna inrättas för tingslag, der behof af en dylik nämnd förefinnes.»

Såsom motionären uppgifver, hafva inom Norrbottens län yrkanden gjorts i anmärkta syfte, och landshöfdingeembetet har jemväl i sitt yttrande lemnat sin tillstyrkan härtill. Efter hvad utskottet varit i tillfälle att inhemta, läser frågan om inrättande af en renmärkesnämnd hafva utgjort föremål för omfattande öfverläggning inom komitén, som dock ansett förslaget derom böra öfvergifvas på grund af svårigheten att träffa bestämmelser om nämndens sammansättning, enär man icke ansåg sig kunna förutsätta, att de personer, som blefve ledamöter uti en dylik permanent institution, alltid kunde påräknas vara tillstädes vid tingen.

Angående ifrågavarande punkt yttra komiterade:

»I fråga om sjelfva behandlingen vid domstolen tillgår nu i allmänhet så, att, när fastställelse å ett märke sökes, häradsrätten omedelbart låter de närvarande ordningsmännen och lapparne inför domstolen granska märket. Uppenbart torde vara, att härvid mången gång alla närvarande lappar icke komma i tillfälle att närmare beskåda det företedda afklippet, likasom ock att lapparne ej hinna afgöra, om mot märkets fastställande kan vara något att erinra. Komiterade hafva därför ansett lämpligt föreslå det förfarande, att, när vid domstolen begäres fastställelse å renmärke, det ingifna afklippet skall utlemnas till granskning utom rätten af de församlade ordningsmännen och lapparne äfvensom af länsmanen och lappfogden, der han är tillstädes, hvarefter rätten åter företager ärendet till behandling och dervid inhemtar de närvarandes på nämnda sätt förberedda yttranden.»

Att i detta ämne komma längre än hvad Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med hvad komitén ansett lämpligt, nu föreslagit, tror utskottet möta svårighet. Lagrummets affattning synes dock ej med full tydlighet uttrycka dess mening, och finner sig utskottet med afseende derå böra föreslå en i viss mån ändrad formulering af förevarande paragraf.

På grund af hvad utskottet nu anført får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med afslag å de väckta motionerna i den mån dessa afse andra ändringar af de framlagda

lagförslagen än som här nedan föreslås, måtte, under förklarande att Kongl. Maj:ts proposition ej kunnat oförändrad antagas, för sin del antaga dels:

1:o följande:

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige.

Med upphäfvande af lagen den 4 juni 1886 angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige förordnas som följer:

1 §.

1. Lapparne äro berättigade att uppehålla sig med sina renar under hvarje tid af året inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker ofvan odlingsgränsen och å sådan mark nedom samma gräns, som antingen tillhör kronan eller, ehuru upplåten till enskilde, vid afvittringen förklarats utgöra renbetesland eller af ålder varit såsom sådant land använd, samt inom Jemtlands län å renbetesfjellen, hvarunder inbegripas såväl de vid afvittringen för lapparne afsatta renbetesfjell som ock de till utvidgning af dessa fjell sedermera upplåtna områden.

2. Å annan mark inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker, än ofvan sägs, så ock å de trakter utom nämnda lappmarker och renbetesfjellen i Jemtlands län, hvilka lapparne efter gammal sedvana hafva besökt, ega lapparne jemväl att uppehålla sig med renarne, dock endast under oktober, november, december, januari, februari, mars och april månader, för så vidt icke antingen aftal träffats med vederbörande jordegare eller brukare om rätt för lapparne att uppehålla sig der under annan tid af året, eller ock ovanliga väderleksförhållanden nödgat till tidigare flyttning om hösten eller hindra återflyttning om våren.

3. Der lapparne efter ty nu är sagdt äro berättigade att uppehålla sig med sina renar, ega de att under iakttagande af de i denna lag meddelade bestämmelser begagna sig af land och vatten till underhåll för sig och renarne.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 §.

Uppehåller sig lapp med sina renar å trakt, der han icke eger under någon tid af året vistas, eller på trakt, som i 1 § 2 mom. omförmäles, under tid, då rätt till vistelse der icke är honom medgifven, böte från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor.

Finnes å trakt utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt renbetesfjellen i Jemtlands län stam af renar, hvilken utan att stå under någons vård år efter år fortlefver å trakten och förorsakar de bofaste skada, meddelar Konungen de bestämmelser, hvilka äro erforderliga för att denna renstam må dödas å tid, då lappar icke ega att med renar uppehålla sig å trakten.

3 §.

I Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt å renbetesfjellen i Jemtlands län ega lapparne att till eget behof utan betalning använda skogen. Å sådana områden i nämnda lappmarker, der lapparne enligt hvad i 1 § 2 mom. sägs ega uppehålla sig endast viss tid af året, må de icke för uppförande eller ombyggnad af bostad, visthus eller stängsel taga växande träd annorlunda än efter anvisning eller utsyning, som skall kostnadsfritt lemnas dem af vederbörande skogsbetjent; dock ega lapparne, der stängsel vid deras visten blifvit oloffigen bortfördt eller gjordt obrukbart, att till uppförande af nytt stängsel utan anvisning eller utsyning taga äfven växande träd.

Å de trakter utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt renbetesfjellen i Jemtlands län, der lapparne enligt 1 § 2 mom. ega uppehålla sig med sina renar, må lapparne taga endast torra träd och vindfällen, en och videbuskar samt, för tillfälliga behof, å utmark växande löfträd. Der skogen tillhör staten, erlägges härför ingen betalning. Ej heller erlägges betalning för torra träd och vindfällen samt en och videbuskar i enskild man tillhörig skog. För växande löfträd, som lapparne taga ur sådan skog, skall deremot, der egaren det påfordrar, gifvas en billig ersättning, som i brist af åsämjande bestämmes af tre gode män, af hvilka hvardera parten utser en och dessa tillkalla den tredje. Tredskas endera parten att utse god man, eller kunna de utsedde ej enas om valet af den tredje, ege konofogde, lappfogde eller länsman att på begäran i stället utse god man. Emot gode männens beslut må talan ej föras.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4 §.

Lapp, som tager mera virke än till hans eget behof erfordras, eller som öfverträder det i 3 § gifna förbud att utan anvisning eller utsyning taga växande träd, straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor, der ej förseelsen är straffbar efter allmän lag.

Virke, som lapparne vid sina visten lagligen användt till kåtor, stängsel eller annat varaktigt bruk, må ej af jordegaren utan lapparnes samtycke bortföras eller göras för dem obrukbart. Jordegare, som bryter häremot, straffes, der ej förseelsen är straffbar efter allmän lag, med böter från och med fem till och med femtio kronor.

5 §.

Lapparne må icke förmenas att flytta med sina renar emellan de åt dem till renbete upplåtna områden; vare dock skyldiga att vid flyttning öfver enskild mark taga väg, der minsta skada förorsakas; och ege Konungens befallningshafvande att, der tvist uppstår, bestämma hvar flyttningväg må tagas.

Genom rödjning eller uppodling af jord eller uppförande af hägnader må lapparne ej beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande äro för dem behöfliga.

6 §.

De trakter, der lapparne efter ty i 1 § 1 mom. sägs ega uppehålla sig under hvarje tid af året, skola indelas i lappbyar. Inom lappby må ej andra lappar under maj, juni, juli, augusti och september månader uppehålla sig med sina renar än de, hvilka tillhöra lappbyn. Den, som bryter häremot eller eljest uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att hans renar under nämnda tid inkomma på främmande lappbys

De trakter, der lapparne efter ty i 1 § 1 mom. sägs ega uppehålla sig under hvarje tid af året, skola indelas i lappbyar; och ege Konungens befallningshafvande att, efter det de lappar, hvilkas rätt är i fråga, så ock lappfogde blifvit hörda, verkställa sådan indelning äfvensom vidtaga den ändring i verkstuld indelning, som af omständigheterna påkallas.

Inom lappby må ej andra lappar

(Kongl. Maj:ts förslag.)

område, böte från och med fem till och med tvåhundra kronor.

Konungens befallningshafvande ege att, efter det de lappar, hvilkas rätt är i fråga, så ock lappfogde blifvit hörda, verkställa indelningen i lappbyar äfvensom vidtaga den ändring i verkställd indelning, som af omständigheterna påkallas.

(Utskottets förslag.)

under maj, juni, juli, augusti och september månader uppehålla sig med sina renar än de, hvilka tillhöra lappbyn. Den, som bryter häremot eller eljest uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att hans renar under nämnda tid inkomma på främmande lappbys område, böte från och med fem till och med tvåhundra kronor. *Derest med afseende å särskilda lappbyar skulle visa sig behöfligt, att hvad här stadgats om förbud för lappar att med sina renar uppehålla sig inom främmande lappbys område utsträcker att gälla äfven för annan tid af året än nu är sagdt, ankomme på Konungen att derom förordna.*

7 §.

Ej må lapp med sina renar flytta från en lappby till annan utan att hafva dertill erhållit tillstånd på sätt här nedan sägs. Ansökning om dylikt tillstånd ingifves till Konungens befallningshafvande i det län, dit den lappby hör, till hvilken inflyttning ifrågasättes, och skall sökanden dervid foga uppgift om antalet af de renar, med hvilka han vill inflytta, samt afklipp af renmärke, som är renarne åsatt. Öfver ansökningen låte Konungens befallningshafvande höra lapparne i denna by, infordre ock från kronobetjening och lappfogde fullständig utredning, huruvida utrymmet i lappbyn medgifver inflyttningen. Finnes utrymme och pröfvas inflyttningen lämpligen kunna ske, meddele Konungens befallningshafvande sökanden rätt att inflytta; skolande Konungens befallningshafvande, der lapp, hvilken sålunda erhållit rätt till inflyttning, förut tillhört lappby inom annat län, underrätta Konungens befallningshafvande i detta län om det beslut, hvarigenom inflyttningen blifvit beviljad.

8 §.

Befinnes inom en lappby antalet renar vara större, än lägenheten

(Kongl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)**

medgifver, så att betet ej för dem alla blifver tillräckligt eller skada å bofastes egor förorsakas, och finnas inom lappbyn renar, tillhörande andra än lappar, må Konungens befallningshafvande, efter det lapparne, kronobetjeningen och lappfogden blifvit hörda, förordna, att så stort antal af dessa renar, som pröfvas för ändamålet nödigt, inom viss förelagd tid från lappbyn afföres, vid äfventyr att renarne af lappbys ordningsman omhändertagas och lefvande eller slagtade för lappbys räkning försäljas. Närmare föreskrifter i fråga om verkställighet häraf meddelas af Konungens befallningshafvande, som dervid har att tillse, att genom den föreskrifna åtgärden icke någon renegare framför andra oskäligt betungas.

Finnes, sedan alla renar, tillhöriga andra än lappar, från lappbyn afförts, utrymmet ändå otillräckligt för de återstående renarne, ege Konungens befallningshafvande att, efter det lapparne såväl i denna lappby som i den eller de lappbyar, dit inflyttning kan ifrågakomma, blifvit hörda, och erforderlig utredning i öfrigt åstadkommits på sätt i 7 § sägs, hänvisa en eller flere lappar till närmaste lappby, der utrymme finnes och dit inflyttning utan olägenhet kan ske. Skall på grund af bristande utrymme någon hänvisas till annan lappby, ege de lappar företrädesrätt att qvarstanna, som sjelfva eller hvilkas förfäder längst tillhört lappbyn eller inom dess område haft rätt till bete för sina renar, dock att härvid afseende äfven må fästas å det antal renar, en hvar lapp har under sin vård, och det utrymme, som genom flyttningen skall beredas eller som inom annan lappby finnes.

Hänvisas lapp att med de renar, som äro under hans vård, flytta till annan lappby, förelägge Konungens befallningshafvande honom vid vite att inom viss tid hafva verkställt flyttningen. Tredskas lapp att fullgöra hvad honom sålunda blifvit ålagdt, ege Konungens befallningshafvande fälla honom till vitet samt förelägga honom ny tid och förhöjdt vite.

Har lapp, hvilken blifvit fäld till vite, då vitet skall uttagas under sin vård renar tillhörande annan, må jemväl dessa renar tagas i mät för vitets gäldande, så framt lappen fortfarande vistas inom den lappby, hvarifrån han skolat afflytta eller, derest han flyttat till annan lappby, ej visas kan, att renarne icke voro under hans vård, när vitet honom förelades.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

9 §.

För hvarje lappby skall finnas en byordning, innehållande, i den mån sådant finnes erforderligt, föreskrifter angående ordningen för renskötselns bedrivande inom byn eller eljest angående förhållandet mellan lapparne inbördes, såsom om:

fördelning af sommarbetet inom lappbyn eller ordnandet i öfrigt af betesrättens utöfning;

renhjordarnas bevakning, antal renvaktare, som böra finnas, samt hjordarnas ordnande och sammanhållande vid flyttningar;

renhjords samlande för märkning, för urskiljning af främmande renar eller för annat ändamål;

förfarande vid renmärkning och renslagt, särskildt vid nedslagting af omärkta renar eller af renar, hvilkas märken blifvit förstörda eller förfalskade, äfvensom vid försäljning af dylika slagtrade eller lefvande renar, så ock tid och förfarande vid uppvisning, som i 10 § af lagen om renmärken sägs, af renar, hvilkas märken blifvit förstörda eller förfalskade;

ersättning till ordningsman eller annan lapp för märkning af annans ren eller för tillfällig vård om främmande renar, eller till ordningsman för omhändertagande och vidare förfarande med omärkta renar eller med renar, hvilkas märken blifvit förstörda eller förfalskade;

förvaltning, användning och redovisning af lappbyn gemensamt tillhöriga medel; samt

sättet för öfverläggning och beslut i ämnen, som röra lappbyn gemensamt.

Sedan lapparne inom byn lemnats tillfälle att uppgöra förslag till byordning, deri jemväl må stadgas vite af två till etthundra kronor för underlåtenhet att ställa sig i byordningen meddelade föreskrifter till efterrättelse, ege Konungens befallningshafvande efter kronobetjeningens och lappfogdens hörande i ämnet besluta och byordningen till efterlefnad utfärda.

10 §.

I hvarje lappby skola de renskötande lapparne vid sammanträde, som i enlighet med Konungens befallningshafvandes förordnande hålles inför lappfogde eller länsman, inom sig välja en ordningsman.

(Kongl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)**

Ordningsmannen åligger, utöfver hvad i denna lag och lagen om renmärken finnes honom särskildt uppdraget:

att förskaffa sig kännedom om de till byn hörande lappars uppehållsställen under de särskilda årstiderna samt att, i händelse det skulle visa sig, att andra än de lappar, som tillhöra byn, sommartiden föra renar på bete inom dess område, derom göra anmälan hos lappfogde eller länsman;

att tillhålla lapparne att noga bevaka sina renar, samt att söka utreda, genom hvilkens eller hvilkas renar angifven skada å bofastes egor blifvit förorsakad;

att vaka öfver efterlefnad af lagen om renmärken och af den för lappbyn fastställda byordning samt hos lappfogde eller länsman anmäla förseelser deremot;

att jemväl i öfrigt söka befordra god ordning inom lappbyn och hos lappfogde eller länsman anmäla, när något deremot stridande förekommer;

att vid uppkommande tvister såväl emellan lapparne och de bofaste som ock emellan lapparne inbördes söka bilägga desamma;

att inställa sig vid häradsrätt, när de till lappbyn hörande lappar skola inför rätten höras i ärenden, som röra dem gemensamt, samt att närvara vid de mantalsskrifningar, uppbördsstämmor eller andra allmänna sammanträden, som hållas med lapparne, och dervid, när så erfordras, förete den i 11 § omförmälda längd öfver antalet renar inom lappbyn; samt

att i förekommande fall, då kronofogde, lappfogde eller länsman å tjenstens vägnar sådant påfordrar, lemna dem erforderligt biträde.

Ordningsman utses för en tid af sex år, med rätt för den utsedde att efter två år eller ock dessförinnan vid laga förfall afgå från befattningen. Till Konungens befallningshafvande skall lappfogde eller länsman ofördröjligen insända uppgift på de lappars namn och vanligaste uppehållsställen, som blifvit inför honom till ordningsmän utsedde, jemte utlåtande om deras lämplighet för befattningen. För de valde, om de befinnas lämplige, utfärde Konungens befallningshafvande förordnande och låte derom i länskungörelserna meddela underrättelse. Konungens befallningshafvande ege ock, när så pröfvas skäligt, före tjenstgöringstidens utgång entlediga ordningsman.

Ordningsman åtnjute i och för sin befattning enahanda skydd som tjensteman. Visar han vårdslöshet eller försummelse i befattningen, straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

11 §.

För hvarje lappby skall vid sammanträde, som i enlighet med Konungens befallningshafvandes förordnande årligen hålles inför lappfogde eller länsman, efter lapparnes uppgifter eller, der enighet ej kan vinnas, efter bestämmande af ordningsmannen och, om lapparne det önska, två vid tillfället utsedde lappar upprättas en längd, upptagande antalet renar tillhörande hvarje särskild lapp inom lappbyn äfvensom hvarje annan person, som har renar i vård hos sådan lapp. Derest lappbys område till någon del utgöres af eller ingår i sådant skadeersättningsområde, som i 17 § omförmäles, skall särskild längd för sådan del af lappbyn upprättas. Längden, som bör till rättigheten bestyrkas af ordningsmannen och två vid sammanträdet närvarande lappar, länder sedermera, intill dess ny längd blifvit på enahanda sätt upprättad, till efterrättelse i de fall, då enligt denna lag eller byordning lapparnes rättigheter och skyldigheter bestämmas efter antalet renar, så vida ej styrkas kan, att detta antal under tiden genom olycksfall eller af annan tillfällig anledning väsentligen förändrats.

Af längden upprättas två exemplar, af hvilka det ena förvaras af

För hvarje lappby skall vid sammanträde, som i enlighet med Konungens befallningshafvandes förordnande årligen hålles inför lappfogde eller länsman, efter lapparnes uppgifter eller, der enighet ej kan vinnas, efter bestämmande af ordningsmannen och, om lapparne det önska, två vid tillfället utsedde lappar upprättas en längd, upptagande antalet renar tillhörande hvarje särskild lapp inom lappbyn äfvensom hvarje annan person, som har renar i vård hos sådan lapp. Derest lappbys område till någon del utgöres af eller ingår i sådant skadeersättningsområde, som i 18 § omförmäles, skall särskild längd för sådan del af lappbyn upprättas. Längden, som bör till rättigheten bestyrkas af ordningsmannen och två vid sammanträdet närvarande lappar, länder sedermera, intill dess ny längd blifvit på enahanda sätt upprättad, till efterrättelse i de fall, då enligt denna lag eller byordning lapparnes rättigheter och skyldigheter bestämmas efter antalet renar, så vida ej styrkas kan, att detta antal under tiden genom olycksfall eller af annan tillfällig anledning väsentligen förändrats.

Af längden upprättas två exemplar, af hvilka det ena förvaras af

(Kongl. Maj:ts förslag.)

ordningsmannen och det andra insändes till Konungens befallningshafvande.

(Utskottets förslag.)

ordningsmannen och det andra insändes till Konungens befallningshafvande.

12 §.

Lapp, som med renar flyttar utom den socken, der han har sitt hemvist, skall för hvarje socken, som under flyttning af honom besökes, senast åtta dagar efter det han dit ankommit anmäla sig hos länsmannen i distriktet och dervid uppgifva namn och hemvist samt, om han har andras renar under sin vård, egarne till dessa renar; egande lappen att genast utan ersättning erhålla bevis om anmälnings-skyldighetens fullgörande.

Konungens befallningshafvande ege, om det finnes nödigt, förordna en eller flere andra personer inom hvarje socken, bosatta å platser, som ligga i lapparnes flyttningsväg, att mottaga anmälan som här sägs och utfärda bevis deröfver, och skall i sådant fall underrättelse om de förordnades namn och bostad årligen intagas i länskungörelserna. Uppgifter, hvilka af sådan person mottagas, skola af honom så fort ske kan öfverlemnas till länsmannen, hvilken det åligger att öfver samtliga inkomna uppgifter föra dagbok.

Försummar lapp att göra anmälan, som i denna § sägs, eller lemnar han veterligen oriktig uppgift, straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor.

13 §.

Varder å trakt, der lappar, som flytta emellan Sverige och Norge, uppehålla sig med sina renar, antalet renar vintertiden större, än trakten väl kan mottaga, och blifver förty, enligt förordningen den 6 juni 1883 rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, af Konungen bestämdt, att distriktsindelning i sådan trakt eller anmälnings-skyldighet för norska lappar, som dit inflytta, bör ega rum, skall hvad i nämnda förordning i sådant hänseende stadgas tillämpas äfven på svenska lappar i den utsträckning Konungen förordnar.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

14 §.

1. Förorsaka lapparnes renar ofvan odlingsgränsen i Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmarker under juni, juli och augusti månader eller å annan trakt under maj, juni, juli, augusti och september månader skada å växande eller afskuren, men ej bergad gröda på åker, äng eller sådana utängsslåtter, hvilka antingen äro inhägnade eller, utan att vara inhägnade, år efter annat varit till höfångst brukade och dertill brukas, samt genom hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslåtter, skall skadan ersättas af egaren eller egarne till de renar, genom hvilka skadan skett.

2. Sker skada, som i 1 mom. sägs, å annan tid än der förmäles, skall skadan ersättas af renarnes egare, så framt den, hvilken vården om renarne ålegat, uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid renarnes bevakning varit till skadan vållande.

3. Sker genom lapparnes renar skada å annan utmark än utängsslåtter, *hvarom här ofvan sägs*, och egde ej lapparne att, när skadan skedde, å den utmark uppehålla sig med sina renar, skall skadan af renegaren ersättas, när den, som haft renarne i vård, vållat

1. Förorsaka lapparnes renar ofvan odlingsgränsen i Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmarker under juni, juli och augusti månader eller å annan trakt, *der lapparne under hela eller någon del af året ega uppehålla sig med sina renar*, under maj, juni, juli, augusti och september månader skada å växande eller afskuren, men ej bergad gröda på åker, äng eller sådana utängsslåtter, hvilka antingen äro inhägnade eller, utan att vara inhägnade, år efter annat varit till höfångst brukade och dertill brukas, samt genom hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslåtter, skall skadan ersättas af egaren eller egarne till de renar, genom hvilka skadan skett.

2. Sker skada, som i 1 mom. sägs, å annan tid än der förmäles, skall skadan ersättas af renarnes egare, så framt den, hvilken vården om renarne ålegat, uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid renarnes bevakning varit till skadan vållande.

3. Sker *å trakt, som i 1 mom. sägs*, genom lapparnes renar skada å annan utmark än *der afsedda* utängsslåtter, och egde ej lapparne att, när skadan skedde, å den utmark uppehålla sig med sina renar, skall skadan af renegaren ersättas, när den, som haft renarne

(Kongl. Maj:ts förslag.)

skadan genom uppsåt eller vårdslöshet vid renarnes bevakning.

(Utskottets förslag.)

i vård, vållat skadan genom uppsåt eller vårdslöshet vid renarnes bevakning.

15 §.

1. För skada, som inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker af renar förorsakas på bergadt hö, hvilket icke blifvit infördt i lada utan lemnats utestående å mark i stack eller hässja, vare egaren ej berättigad till ersättning i annat fall, än då skadan tillkommit med uppsåt eller genom vårdslöshet vid renarnes bevakning. Sker skadan inom annan trakt under tid, då lapparne ega med renar vistas å trakten, vare lag samma.

2. Har utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker bergadt hö lemnats utestående å tid, då lapparne icke egde att å trakten uppehålla sig, skall skada, som derå af renar förorsakas, ersättas af renegaren, ändå att den ej tillkommit på sätt i nästföregående mom. sägs.

3. Finnes å viss trakt i följd af brist på virke eller af annan orsak uppförande af lador blifva för den bofasta befolkningen oskäligt betungande, ankomme på Konungen att förordna, att å den trakt ersättning skall utgå för all skada, som af renar förorsakats å

Bih. till Riksd. Prot. 1898. 7 Saml.

1. För skada, som inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker af renar förorsakas på bergadt hö, hvilket icke blifvit infördt i lada utan lemnats utestående å mark i stack eller hässja, vare egaren ej berättigad till ersättning i annat fall, än då skadan tillkommit med uppsåt eller genom vårdslöshet vid renarnes bevakning. Sker skadan inom annan trakt under tid, då lapparne ega med renar vistas å trakten, vare lag samma.

2. Har utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker å trakt, der lapparne under någon del af året ega uppehålla sig med sina renar, bergadt hö lemnats utestående å tid, då lapparne icke egde att å trakten uppehålla sig, skall skada, som derå af renar förorsakas, ersättas af renegaren, ändå att den ej tillkommit på sätt i nästföregående mom. sägs.

3. Finnes å viss trakt i följd af brist på virke eller af annan orsak uppförande af lador blifva för den bofasta befolkningen oskäligt betungande, ankomme på Konungen att förordna, att å den trakt ersättning skall utgå för all skada, som af renar förorsakats å

37 Häft.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

bergadt hö i stack eller hässja, derest stacken eller hässjan varit försedd med sådant stängsel, som af Konungen förordnas.

(Utskottets förslag.)

bergadt hö i stack eller hässja, derest stacken eller hässjan varit försedd med sådant stängsel, som af Konungen förordnas.

16 §.

Skada, som af lapparnes renar förorsakas å trakt, der lapparne icke ega rätt att med sina renar uppehålla sig under någon tid af året, skall af renarnes egare ersättas.

16 §.

Lapp, hvilken uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid bevakningen af sina renar vållat, att renarne gjort skada, som enligt 14 eller 15 § skall ersättas, böte derjemte för hvarje gång från och med fem till och med tvåhundra kronor, der ej förlikning träffats om skadans ersättande, eller den ersättningsskyldige gjort sådant medgifvande, att efter ty i 19 § sägs utmätning för ersättningens belopp må hos honom ske. För gäldande af de böter, som sålunda kunna ådömas renvaktare, ansvare egaren till de renar, genom hvilka skadan åstadkommits.

17 §.

Äro inom en trakt, som efter hvad i 1 § 1 mom. sägs får i sin helhet eller till någon del af lapparne begagnas till sommarbete för deras renar, betesmarkerna så be-

17 §.

Lapp, hvilken uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid bevakningen af sina renar vållat, att renarne gjort skada, som enligt 14, 15 eller 16 § skall ersättas, böte derjemte för hvarje gång från och med fem till och med tvåhundra kronor, der ej förlikning träffats om skadans ersättande, eller den ersättningsskyldige gjort sådant medgifvande, att efter ty i 20 § sägs utmätning för ersättningens belopp må hos honom ske. För gäldande af de böter, som sålunda kunna ådömas renvaktare, ansvare egaren till de renar, genom hvilka skadan åstadkommits.

18 §.

Äro inom en trakt, som efter hvad i 1 § 1 mom. sägs får i sin helhet eller till någon del af lapparne begagnas till sommarbete för deras renar, betesmarkerna så be-

(Kongl. Maj:ts förslag.)

lägna, att de renar, som der föras på bete, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betes-tiden ströfva omkring i hela trakten, och äro omständigheterna i öfrigt sådana, att skada, som inom trakten af renar göres å den bofasta befolkningens egor, kan antagas icke hafva blifvit förorsakad af renar, tillhörande andra lappar än dem, som uppehålla sig inom trakten, kan denna förklaras skola utgöra ett skadeersättningsområde, inom hvilket de lappar, som der med sina renar uppehålla sig, skola i de fall nedan sägs vara underkastade gemensam ansvarighet för skada, som af renarne tillskyndas den bofasta befolkningens egendom. Konungen bestämmer, hvilka trakter skola förklaras utgöra särskilda skadeersättningsområden, och fastställer gränserna för ett hvart af dem.

Sker inom skadeersättningsområde skada af den beskaffenhet, hvarom i 14 § 1 mom. eller i 15 § 2 eller 3 mom. sägs, och kan ej utrönas, genom hvilkens eller vilkas renar skadan blifvit förorsakad, åligger ersättningsskyldigheten de lappar, hvilka uppehålla sig med sina renar inom skadeersättningsområdet, och varde ersättningsbeloppet jemte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördelade i förhållande till det antal renar, hvarmed en hvar af dem tillhör området. Om vid den tid,

(Utskottets förslag.)

lägna, att de renar, som der föras på bete, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betes-tiden ströfva omkring i hela trakten, och äro omständigheterna i öfrigt sådana, att skada, som inom trakten af renar göres å den bofasta befolkningens egor, kan antagas icke hafva blifvit förorsakad af renar, tillhörande andra lappar än dem, som uppehålla sig inom trakten, kan denna förklaras skola utgöra ett skadeersättningsområde, inom hvilket de lappar, som der med sina renar uppehålla sig, skola i de fall nedan sägs vara underkastade gemensam ansvarighet för skada, som af renarne tillskyndas den bofasta befolkningens egendom. Konungen bestämmer, hvilka trakter skola förklaras utgöra särskilda skadeersättningsområden, och fastställer gränserna för ett hvart af dem.

Sker inom skadeersättningsområde skada af den beskaffenhet, hvarom i 14 § 1 mom. eller i 15 § 2 eller 3 mom. sägs, och kan ej utrönas, genom hvilkens eller vilkas renar skadan blifvit förorsakad, åligger ersättningsskyldigheten de lappar, hvilka uppehålla sig med sina renar inom skadeersättningsområdet, och varde ersättningsbeloppet jemte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördelade i förhållande till det antal renar, hvarmed en hvar af dem tillhör området. Om vid den tid,

(Kongl. Maj:ts förslag.)

då skadan skedde, renar tillhörande andra än de lappar, som tillhöra området, der uppehöllo sig, skola äfven dessa lappar i förhållande till antalet af sådana renar i ersättningen deltaga. Visar lapp, förr än förlikning träffats eller dom i målet gifvits, att skadan ej blifvit föröfvad af hans renar, vare han från deltagande i ersättningen fri.

18 §.

Hålla flere lappar sina renar tillsammans i en hjord och sker skada af renar, som höra till hjorden, vare, der ej utrönas kan, genom hvilkens renar skadan blifvit föröfvad, desse lappar pligtige att i förhållande till det antal renar, en hvar af dem har i hjorden, ersätta skadan jemte syne- och rättegångskostnader.

19 §.

Fordrar någon ersättning för skada, som förorsakats af lapparnes renar, ege han att för syn och värdering å skadan utse dels för egen räkning en god man dels för lapparnes räkning en af de personer, som, på sätt i 21 § sägs, hafva i uppdrag att inom trakten tjenstgöra såsom gode män å lapparnes sida, hvarefter desse båda, eller, om de ej kunna enas om valet, kronofogde, lappfogde eller länsman utse en tredje god man. Desse

(Utskottets förslag.)

då skadan skedde, renar tillhörande andra än de lappar, som tillhöra området, der uppehöllo sig, skola äfven dessa lappar i förhållande till antalet af sådana renar i ersättningen deltaga. Visar lapp, förr än förlikning träffats eller dom i målet gifvits, att skadan ej blifvit föröfvad af hans renar, vare han från deltagande i ersättningen fri.

19 §.

Hålla flere lappar sina renar tillsammans i en hjord och sker skada af renar, som höra till hjorden, vare, der ej utrönas kan, genom hvilkens renar skadan blifvit föröfvad, desse lappar pligtige att i förhållande till det antal renar, en hvar af dem har i hjorden, ersätta skadan jemte syne- och rättegångskostnader.

20 §.

Fordrar någon ersättning för skada, som förorsakats af lapparnes renar, ege han att för syn och värdering å skadan utse dels för egen räkning en god man dels för lapparnes räkning en af de personer, som, på sätt i 22 § sägs, hafva i uppdrag att inom trakten tjenstgöra såsom gode män å lapparnes sida, hvarefter desse båda, eller, om de ej kunna enas om valet, kronofogde, lappfogde eller länsman utse en tredje god man.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

gode män skola, på kallelse af den bland dem, som utsetts för sökandens räkning, sammanträda å stället, der skadan skett, samt, såvidt möjligt är, åstadkomma och i protokoll intaga noggrann utredning om skadans uppkomst och beskaffenhet, om tiden, då den kan antagas hafva skett, så ock om annat, som gode männen kunna finna lända till utredning i saken, och skola gode männen derjemte efter bästa förstånd och öfvertygelse i penningar uppskatta skadan; börande gode männen vid förrättningen hafva sin uppmärksamhet fästad derå att den frånvarandes rätt icke förnärmas.

För det belopp, hvartill skadan af de fleste gode männen uppskattats, äfvensom för synekostnad må utmätning ske hos lapp, som medgifver, att han är skyldig ersätta skadan. Har den ersättningsskyldige före synen bjudit skadeersättning, ej understigande hvad gode männen bestämt, stånde sökanden sjelf synekostnaden.

Hvad nu är stadgadt utgöre ej hinder för den, som undergått utmätning, att i fråga om ersättningens belopp söka domaren, eller för den, som lidit skada, att, der utmätning ej skett, instämma sitt ersättningsanspråk till domstol; skolande i förstnämnda fall talan anhängiggöras inom ett år från utmätningdagen.

(Utskottets förslag.)

Desse gode män skola, på kallelse af den bland dem, som utsetts för sökandens räkning, sammanträda å stället, der skadan skett, samt, såvidt möjligt är, åstadkomma och i protokoll intaga noggrann utredning om skadans uppkomst och beskaffenhet, om tiden, då den kan antagas hafva skett, så ock om annat, som gode männen kunna finna lända till utredning i saken, och skola gode männen derjemte efter bästa förstånd och öfvertygelse i penningar uppskatta skadan; börande gode männen vid förrättningen hafva sin uppmärksamhet fästad derå att den frånvarandes rätt icke förnärmas.

För det belopp, hvartill skadan af de fleste gode männen uppskattats, äfvensom för synekostnad må utmätning ske hos lapp, som medgifver, att han är skyldig ersätta skadan. Har den ersättningsskyldige före synen bjudit skadeersättning, ej understigande hvad gode männen bestämt, stånde sökanden sjelf synekostnaden.

Hvad nu är stadgadt utgöre ej hinder för den, som undergått utmätning, att i fråga om ersättningens belopp söka domaren, eller för den som lidit skada, att, der utmätning ej skett, instämma sitt ersättningsanspråk till domstol; skolande i förstnämnda fall talan anhängiggöras inom ett år från utmätningdagen.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

20 §.

För syneförrättning, hvarom i 19 § sägs, njute god man ersättning med fyra kronor femtio öre om dagen. Erfordras resa till förrättningsstället, vare han berättigad till godtgörelse för skjuts efter en häst eller för billigaste plats å ångfartyg eller jernväg, der sådant fortskaffningsmedel lämpligen kan användas. Kostnaden för inkallande af god man skall ersättas med det belopp, hvartill samma kostnad uppgått, dock ej utöfver tre kronor.

21 §.

Inom hvarje lappby skola lapparne vid sammanträde, som omförmäles i 11 §, årligen inför lappfogde eller länsman välja för hvarje trakt, som efter hvad erfarenheten visat företrädesvis är utsatt för skadegörelse af renar tillhörande lappbyn, så många bland den bofasta befolkningen eller bland lappar med stadigt hemvist inom trakten, som Konungens befallningshafvande bestämmer, att under tiden till nästa val tjenstgöra såsom gode män vid fall, som i 19 § sägs. Underlåta lapparne att välja, anmäles sådant af lappfogden eller länsmannen hos Konungens befallningshafvande, som i lapparnes ställe utser gode män. Förteck-

(Utskottets förslag.)

21 §.

För syneförrättning, hvarom i 20 § sägs, njute god man ersättning med fyra kronor femtio öre om dagen. Erfordras resa till förrättningsstället, vare han berättigad till godtgörelse för skjuts efter en häst eller för billigaste plats å ångfartyg eller jernväg, der sådant fortskaffningsmedel lämpligen kan användas. Kostnaden för inkallande af god man skall ersättas med det belopp, hvartill samma kostnad uppgått, dock ej utöfver tre kronor.

22 §.

Inom hvarje lappby skola lapparne vid sammanträde, som omförmäles i 11 §, årligen inför lappfogde eller länsman välja för hvarje trakt, som efter hvad erfarenheten visat företrädesvis är utsatt för skadegörelse af renar tillhörande lappbyn, så många bland den bofasta befolkningen eller bland lappar med stadigt hemvist inom trakten, som Konungens befallningshafvande bestämmer, att under tiden till nästa val tjenstgöra såsom gode män vid fall, som i 20 § sägs. Underlåta lapparne att välja, anmäles sådant af lappfogden eller länsmannen hos Konungens befallningshafvande, som i lapparnes ställe utser gode män. Förteck-

(Kongl. Maj:ts förslag.)

ning å de utsedde intages i läns-
kungörelserna.

22 §.

Talan mot samtliga lappar inom ett skadeersättningsområde om sådan gemensam ansvarighet, som stadgas i 17 §, anhängiggöres mot ordningsmannen i den lappby, till hvilken lapparne höra; egande ordningsmannen att föra talan i målet på vederbörande lappars vägnar samt att, om skäl dertill finnes, å lapparnes vägnar ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader. Tilltror ordningsmannen sig kunna visa, genom hvilkens eller hvilkas renar skada blifvit förorsakad, eller att jemte de till skadeersättningsområdet hörande lappar äfven andra böra ansvara för skadan, ege han att låta instämma den eller de skyldiga eller i senare fallet dem, mot hvilka anspråk väckes om deltagande i ersättningen, på det de må sjelfva svara i saken.

Ådömes flere lappar ersättnings-skyldighet efter 17 §, skall i domen för en hvar fastställas, huru mycket han har att gälda.

Mål, deri efter ty nu är sagdt ordningsman vid underrätt fört talan, må ock af honom i högre rätt fullföljas.

(Utskottets förslag.)

ning å de utsedde intages i läns-
kungörelserna.

23 §.

Talan mot samtliga lappar inom ett skadeersättningsområde om sådan gemensam ansvarighet, som stadgas i 18 §, anhängiggöres mot ordningsmannen i den lappby, till hvilken lapparne höra; egande ordningsmannen att föra talan i målet på vederbörande lappars vägnar samt att, om skäl dertill finnes, å lapparnes vägnar ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader. Tilltror ordningsmannen sig kunna visa, genom hvilkens eller hvilkas renar skada blifvit förorsakad, eller att jemte de till skadeersättningsområdet hörande lappar äfven andra böra ansvara för skadan, ege han att låta instämma den eller de skyldiga eller i senare fallet dem, mot hvilka anspråk väckes om deltagande i ersättningen, på det de må sjelfva svara i saken.

Ådömes flere lappar ersättnings-skyldighet efter 18 §, skall i domen för en hvar fastställas, huru mycket han har att gälda.

Mål, deri efter ty nu är sagdt ordningsman vid underrätt fört talan, må ock af honom i högre rätt fullföljas.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

23 §.

Lappar, hvilka efter hvad i 17 § sägs blifvit dömda till ansvarighet för inträffad skada eller ingått förlikning om erläggande af ersättning, vare oförhindrade att, i händelse kännedom sedermera erhålles, att skadan är föröfvad af renar tillhörande någon annan, eller att andra lappar vid den tid, då skadan skedde, haft renar inom skadeersättningsområdet och sålunda böra deltaga i ersättningen, väcka talan om godtgörelse för hvad de erlagt eller för den del deraf, som belöper på andra lappar, dock, der ersättningen bestämts genom förlikning, ej utöfver det belopp, hvartill skadan blifvit vid syn värderad, med tillägg af synekostnaden. Sådan talan må ej anhängiggöras senare än ett år efter det laga kraft egande utslag fallit eller förlikning träffats angående skadeersättningens utgifvande.

24 §.

Den, som oloffigen fäller eller misshandlar lapparnes renar eller uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att renarne genom skrämskott, af hundar eller på annat sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller söker att fördrifva dem derifrån, straffes, der ej förseelsen är efter allmän lag straffbar, med böter

24 §.

Lappar, hvilka efter hvad i 18 § sägs blifvit dömda till ansvarighet för inträffad skada eller ingått förlikning om erläggande af ersättning, vare oförhindrade att, i händelse kännedom sedermera erhålles, att skadan är föröfvad af renar tillhörande någon annan, eller att andra lappar vid den tid, då skadan skedde, haft renar inom skadeersättningsområdet och sålunda böra deltaga i ersättningen, väcka talan om godtgörelse för hvad de erlagt eller för den del deraf, som belöper på andra lappar, dock, der ersättningen bestämts genom förlikning, ej utöfver det belopp, hvartill skadan blifvit vid syn värderad, med tillägg af synekostnaden. Sådan talan må ej anhängiggöras senare än ett år efter det laga kraft egande utslag fallit eller förlikning träffats angående skadeersättningens utgifvande.

25 §.

Den, som oloffigen fäller eller misshandlar lapparnes renar eller uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att renarne genom skrämskott, af hundar eller på annat sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller söker att fördrifva dem derifrån, straffes, der ej förseelsen är efter allmän lag straffbar, med böter

(Kongl. Maj:ts förslag.)

från och med fem till och med tvåhundra kronor; ersätte ock skadan.

Lag samma vare, der någon uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att vid skogsafverkning renar skadas eller dödas genom fällning af träd. Har vid arbetet anstald person gjort sig dertill skyldig, vare jemväl den, för hvars räkning afverkningen sker, ansvarig för skadans ersättande.

Ofredas ren på tillåtet uppehållsställe af hund, vare hundens egare pligtig ersätta skadan, äfven om ofredandet skett utan någons uppsåt eller vållande.

Under skada, som i denna § afses, skall förstås icke blott skada, som tillfogats ren, utan ock, der i något af de angifna fallen renhjord blifvit skingrad, kostnad och besvär, som uppkommit för renhjordens hopsamlande, äfvensom skada, som renarne genom skingringen kunna hafva förorsakat.

25 §.

Under tid, då lappar med renar uppehålla sig å trakt, der de enligt denna lag då ega vistas, skola samtliga i trakten befintliga, den bofasta befolkningen tillhöriga hundar vara försedda med halsband utvisande egarens namn och bostad. Hundar, som kunna jaga ren, skola derjemte hållas bundna, då de icke

Bih. till Riksd. Prot. 1898. 7 Saml. 37 Häft.

(Utskottets förslag.)

från och med fem till och med tvåhundra kronor; ersätte ock skadan.

Lag samma vare, der någon uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att vid skogsafverkning renar skadas eller dödas genom fällning af träd. Har vid arbetet anstald person gjort sig dertill skyldig, vare jemväl den, för hvars räkning afverkningen sker, ansvarig för skadans ersättande.

Ofredas ren på tillåtet uppehållsställe af hund, vare hundens egare pligtig ersätta skadan, äfven om ofredandet skett utan någons uppsåt eller vållande.

Under skada, som i denna § afses, skall förstås icke blott skada, som tillfogats ren, utan ock, der i något af de angifna fallen renhjord blifvit skingrad, kostnad och besvär, som uppkommit för renhjordens hopsamlande, äfvensom skada, som renarne genom skingringen kunna hafva förorsakat.

26 §.

Under tid, då lappar med renar uppehålla sig å trakt, der de enligt denna lag då ega vistas, skola samtliga i trakten befintliga, den bofasta befolkningen tillhöriga hundar vara försedda med halsband utvisande egarens namn och bostad. Hundar, som kunna jaga ren, skola derjemte hållas bundna, då de icke

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

användas till jagt. Öfverträdelse häraf straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor. Hund, som anträffas jagande ren på tillåtet uppehållsställe, må saklöst dödas.

användas till jagt. Öfverträdelse häraf straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor. Hund, som anträffas jagande ren på tillåtet uppehållsställe, må saklöst dödas.

26 §.

1. När i denna lag talas om lapparnes renar, förstås dermed icke allenast deras egna utan ock andras renar, hvilka de, på sätt här nedan sägs, ega taga under sin vård.

2. Vid begagnande af sin rätt till renbete enligt denna lag må, med *det* undantag, som i 3 mom. sägs, lapp icke hafva under sin vård renar, hvilka tillhöra annan än lapp. Anträffas under lapps vård eller eljest inom lappbys område renar tillhörande andra än lappar, vare dessa renar förbrutna till lappbyn, och ege ordningsmannen att för byns räkning omhändertaga och lefvande eller slagtrade försälja dylika renar.

3. Lapp inom Norrbottens län, som uteslutande sysselsätter sig med renskötsel, må tills vidare vid begagnande af sin rätt till renbete enligt denna lag hafva under sin vård jemväl renar tillhörande annan än lapp, derest renegaren är bosatt inom länets lappmark och der eger eller brukar jordbruksfastighet. Upphör sådan renegare att ega eller bruka jordbruksfastighet inom lä-

27 §.

1. När i denna lag talas om lapparnes renar, förstås dermed icke allenast deras egna utan ock andras renar, hvilka de, på sätt här nedan sägs, ega taga under sin vård.

2. Vid begagnande af sin rätt till renbete enligt denna lag må, med *de* undantag, som i 3 mom. omnämnas, lapp icke hafva under sin vård renar, hvilka tillhöra annan än lapp. Anträffas under lapps vård eller eljest inom lappbys område renar tillhörande andra än lappar, vare dessa renar förbrutna till lappbyn, och ege ordningsmannen att för byns räkning omhändertaga och lefvande eller slagtrade försälja dylika renar.

3. Renar, som användas till körslor, s. k. dragrenar, må lapp vid begagnande af sin rätt till renbete enligt denna lag hafva under sin vård, äfven om de tillhöra annan än lapp. Inom Norrbottens län må derjemte lapp, som uteslutande sysselsätter sig med renskötsel, tills vidare hafva under sin vård jemväl andra renar, som tillhöra annan än lapp, derest renegaren är bosatt

(Kongl. Maj:ts förslag.)

nets lappmark, åligger det honom att inom ett år derefter hafva afhändt sig renarne, vid äfventyr att de samma må omhändertagas af vederbörande ordningsman, som med dem förfar på sätt i 2 mom. sägs.

4. Renegare, hvilken lemnat renar i vård åt lapp, har i fråga om dessa renar enahanda förpligtelser enligt denna lag, som lappen för sina renar.

27 §.

1. Der underhåll af renar å något visst område pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, kan Konungen förordna, att det område ej vidare må till sådant ändamål begagnas, mot det att erforderlig betesmark anvisas lapparne på annan landsträcka, som dertill finnes tjenlig.

2. Har den i 1 § lapparne medgifna rätt att sommartiden föra renar på bete å visst område nedom odlingsgränsen i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker visat sig medföra synnerlig olägenhet för den jordbrukande befolkningen i trakten eller vara hinderlig för odlingens fortgång, ankomme på Konungen att förordna, att dylikt område ej vidare må till sommarbete för renar begagnas; börande i så-

(Utskottets förslag.)

inom länets lappmark och der eger eller brukar jordbruksfastighet. Upphör sådan renegare att ega eller bruka jordbruksfastighet inom länets lappmark, åligger det honom att inom ett år derefter hafva afhändt sig renarne, vid äfventyr att desamma må omhändertagas af vederbörande ordningsman, som med dem förfar på sätt i 2 mom. sägs.

4. Renegare, hvilken lemnat renar i vård åt lapp, har i fråga om dessa renar enahanda förpligtelser enligt denna lag, som lappen för sina renar.

28 §.

1. Der underhåll af renar å något visst område pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, kan Konungen förordna, att det område ej vidare må till sådant ändamål begagnas, mot det att erforderlig betesmark anvisas lapparne på annan landsträcka, som dertill finnes tjenlig.

2. Har den i 1 § lapparne medgifna rätt att sommartiden föra renar på bete å visst område nedom odlingsgränsen i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker visat sig medföra synnerlig olägenhet för den jordbrukande befolkningen i trakten eller vara hinderlig för odlingens fortgång, ankomme på Konungen att förordna, att dylikt område ej vidare må till sommarbete för renar begagnas; börande i så-

(Kongl. Maj:ts förslag.)

dant fall, der det finnes nödigt, annat sommarviste anvisas de lappar, som dittills haft dylikt viste å området.

28 §.

Der det pröfvas nödigt för samfärdselns uppehållande, ege Konungens befallningshafvande förordna, att vissa områden vid färdväg ej må begagnas till annat bete för renar än det, som ifrågakommer under flyttning eller annan färd å vägen, så ock att viss trakt omkring kyrka, tingsstad eller marknadsplats ej må användas till annat bete för renar än för deras körrenar, som besöka sådan plats. Öfverträdelse af sådant förordnande straffes med böter från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor.

29 §.

Lapparne äro berättigade att till jagt och fiske betjena sig af land och vatten icke allenast å sådana områden, der de enligt hvad i 1 § 1 mom. sägs ega vistas hvarje tid af året, utan äfven å annan utmark inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker under den tid de ega att å sådan utmark uppehålla sig med sina renar.

30 §.

Ej må å de områden, som blifvit till lapparnes uteslutande begag-

(Utskottets förslag.)

dant fall, der det finnes nödigt, annat sommarviste anvisas de lappar, som dittills haft dylikt viste å området.

29 §.

Der det pröfvas nödigt för samfärdselns uppehållande, ege Konungens befallningshafvande förordna, att vissa områden vid färdväg ej må begagnas till annat bete för renar än det, som ifrågakommer under flyttning eller annan färd å vägen, så ock att viss trakt omkring kyrka, tingsstad eller marknadsplats ej må användas till annat bete för renar än för deras körrenar, som besöka sådan plats. Öfverträdelse af sådant förordnande straffes med böter från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor.

30 §.

Lapparne äro berättigade att till jagt och fiske betjena sig af land och vatten icke allenast å sådana områden, der de enligt hvad i 1 § 1 mom. sägs ega vistas hvarje tid af året, utan äfven å annan utmark inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker under den tid de ega att å sådan utmark uppehålla sig med sina renar.

31 §.

Ej må å de områden, som blifvit till lapparnes uteslutande begag-

(Kongl. Maj:ts förslag.)

nannde anvisade, bete, slätter, jagt eller fiske af lapparne till annan upplåtas. Sker sådan upplåtelse, vare den ogild.

Varder bete eller slätter å dylikt område af lapparne ej användt, och finnes upplåtelse deraf tills vidare kunna ske utan intrång eller skada för lapparne, ege Konungens befallningshafvande att mot lega upplåta betet eller slätter, intill dess behof deraf för lapparne åter uppstår. Kan å dylikt område upplåtelse af rätt till jagt eller fiske ske utan skada för lapparne, ege ock Konungens befallningshafvande att tills vidare tillåta annan att emot afgift å området jemte lapparne utöfva jagt eller fiske. På sådana områden, som upplåtits till utvidgning af de vid afvittringen afsatta renbetesfjell i Jemtlands län, må jemväl inegor, som icke äro för lapparne behöfliga, utarrenderas. Vid utarrendering af bete, slätter eller inegor skall fästas det vilkor, att arrendatorn sjelf må freda såväl växande som bergad gröda från intrång af renar.

Innan upplåtelse, som ofvan förmäles, må ega rum, skola de lappar, hvilka ega rätt att å området uppehålla sig med sina renar, i ärendet höras. Medel, som inflyta genom sådan upplåtelse, skola enligt de bestämmelser, som gifvas af Konungen, användas till förmån för lapparne.

(Utskottets förslag.)

nannde anvisade, bete, slätter, jagt eller fiske af lapparne till annan upplåtas. Sker sådan upplåtelse, vare den ogild.

Varder bete eller slätter å dylikt område af lapparne ej användt, och finnes upplåtelse deraf tills vidare kunna ske utan intrång eller skada för lapparne, ege Konungens befallningshafvande att mot lega upplåta betet eller slätter, intill dess behof deraf för lapparne åter uppstår. Kan å dylikt område upplåtelse af rätt till jagt eller fiske ske utan skada för lapparne, ege ock Konungens befallningshafvande att tills vidare tillåta annan att emot afgift å området jemte lapparne utöfva jagt eller fiske. På sådana områden, som upplåtits till utvidgning af de vid afvittringen afsatta renbetesfjell i Jemtlands län, må jemväl inegor, som icke äro för lapparne behöfliga, utarrenderas. Vid utarrendering af bete, slätter eller inegor skall fästas det vilkor, att arrendatorn sjelf må freda såväl växande som bergad gröda från intrång af renar.

Innan upplåtelse, som ofvan förmäles, må ega rum, skola de lappar, hvilka ega rätt att å området uppehålla sig med sina renar, i ärendet höras. Medel, som inflyta genom sådan upplåtelse, skola enligt de bestämmelser, som gifvas af Konungen, användas till förmån för lapparne.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

31 §.

Varder kronan tillhörig mark, belägen utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt renbetesfjellen i Jemtlands län, af Konungen upplåten till renbete, ankomme på Konungen att bestämma det omfång hvari, och de vilkor hvarunder rätt till bete och skogsfång, jagt och fiske får af lapparne der utöfvas, äfvensom att förordna, till hvilken lappby området skall räknas, eller om det skall utgöra särskild lappby.

32 §.

Pröfvar Konungen nödigt, att jord, som tillhör enskild, skall begagnas antingen för det i 27 § 1 mom. omförmälda ändamål, eller för att bereda lapparne vid de för dem afsatta områden tillgång till skogsmark eller bete eller till vägar öfver inegor emellan områdena, eller för att uppföra stängsel till förekommande af skada af renar, vare egaren pliktig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämmes enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof.

33 §.

Lapp, som har renhjord under sin vård, vare vid ansvar, som i allmän lag finnes bestämdt, pliktig

(Utskottets förslag.)

32 §.

Varder kronan tillhörig mark, belägen utom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt renbetesfjellen i Jemtlands län, af Konungen upplåten till renbete, ankomme på Konungen att bestämma det omfång hvari, och de vilkor hvarunder rätt till bete och skogsfång, jagt och fiske får af lapparne der utöfvas, äfvensom att förordna, till hvilken lappby området skall räknas, eller om det skall utgöra särskild lappby.

33 §.

Pröfvar Konungen nödigt, att jord, som tillhör enskild, skall begagnas antingen för det i 28 § 1 mom. omförmälda ändamål, eller för att bereda lapparne vid de för dem afsatta områden tillgång till skogsmark eller bete eller till vägar öfver inegor emellan områdena, eller för att uppföra stängsel till förekommande af skada af renar, vare egaren pliktig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämmes enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof.

34 §.

Lapp, som har renhjord under sin vård, vare vid ansvar, som i allmän lag finnes bestämdt, pliktig

(Kongl. Maj:ts förslag.)

att, då kronofogde, lappfogde eller länsman för verkställande af utmätning, ransakning efter stulna renar eller annan laga orsak påfordrar renhjordens hopsamlande, sådant verkställa.

34 §.

Öfver de af Konungens befallningshafvande utfärdade byordningar äfvensom öfver de närmare föreskrifter eller åtgärder, hvilka det enligt denna lag eljest tillkommer Konungens befallningshafvande att meddela eller vidtaga, ege den, som anser sin rätt deraf förnärmad eller obehörigen inskränkt, att hos Konungen anföra besvär inom den tid, som är bestämd för öfverklagande af förvaltande myndigheters och embetsverks beslut; skolande dock, der ej ändringssökandet derigenom varder onyttigt, beslutet utan hinder af besvär gälla till efterrättelse, intill dess annorlunda kan blifva vederbörligen förordnad.

35 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Viten, ådömda för öfverträdelse af byordning, tillfalla lappbyn. Saknas tillgång till fulla gäldandet af böter eller viten, förvandlas de enligt allmän strafflag.

(Utskottets förslag.)

att, då kronofogde, lappfogde eller länsman för verkställande af utmätning, ransakning efter stulna renar eller annan laga orsak påfordrar renhjordens hopsamlande, sådant verkställa.

35 §.

Öfver de af Konungens befallningshafvande utfärdade byordningar äfvensom öfver de närmare föreskrifter eller åtgärder, hvilka det enligt denna lag eljest tillkommer Konungens befallningshafvande att meddela eller vidtaga, ege den, som anser sin rätt deraf förnärmad eller obehörigen inskränkt, att hos Konungen anföra besvär inom den tid, som är bestämd för öfverklagande af förvaltande myndigheters och embetsverks beslut; skolande dock, der ej ändringssökandet derigenom varder onyttigt, beslutet utan hinder af besvär gälla till efterrättelse, intill dess annorlunda kan blifva vederbörligen förordnad.

36 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Viten, ådömda för öfverträdelse af byordning, tillfalla lappbyn. Saknas tillgång till fulla gäldandet af böter eller viten, förvandlas de enligt allmän strafflag.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

36 §.

1. Öfverträdelse af denna lag äfvensom af byordning åtalas vid allmän domstol och höra, der ej annorlunda här nedan sägs, under allmänt åtal.

2. De i 4 § omförmälda förseelser, hvilka endast förnärma enskild persons rätt, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målseganden angifver dem till sådant åtal. Lag samma vare beträffande förseelser, om hvilka i 24 § handlas. Har ren blifvit olofligen fäld eller miss-handlad, och är renen omärkt eller målseganden ej känd, ege allmän åklagare utan angivelse tala i saken, jemväl i fråga om skadestånd, hvilket i ty fall skall tillfalla den lappby, dit renen kan antagas hafva hört.

3. Förseelse, som är belagd med straff enligt 2 eller 16 §, må, der den rör enskild persons rätt, åtalas endast af målsegande.

37 §.

1. Hvad i denna lag stadgas gälle ej i fråga om renar, som med vederbörande jordegares samtycke året om föras på bete nedom lappmarksgränsen i Norrbottens län. Egare af sådana renar vare pliktig att om dem taga sådan vård, att de ej olofligen inkomma på annans egor. Sker det ändå, böte enligt allmän lag och ersätte skadan.

(Utskottets förslag.)

37 §.

1. Öfverträdelse af denna lag äfvensom af byordning åtalas vid allmän domstol och höra, der ej annorlunda här nedan sägs, under allmänt åtal.

2. De i 4 § omförmälda förseelser, hvilka endast förnärma enskild persons rätt, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målseganden angifver dem till sådant åtal. Lag samma vare beträffande förseelser, om hvilka i 25 § handlas. Har ren blifvit olofligen fäld eller miss-handlad, och är renen omärkt eller målseganden ej känd, ege allmän åklagare utan angivelse tala i saken, jemväl i fråga om skadestånd, hvilket i ty fall skall tillfalla den lappby, dit renen kan antagas hafva hört.

3. Förseelse, som är belagd med straff enligt 2 eller 17 §, må, der den rör enskild persons rätt, åtalas endast af målsegande.

38 §.

1. Hvad i denna lag stadgas gälle ej i fråga om renar, som med vederbörande jordegares samtycke året om föras på bete nedom lappmarksgränsen i Norrbottens län. Egare af sådana renar vare pliktig att om dem taga sådan vård, att de ej olofligen inkomma på annans egor. Sker det ändå, böte enligt allmän lag och ersätte skadan

(Kongl. Maj:ts förslag.)

2. Denna lag eger, så vidt den stadgar förpligtelser för lapparne utöfver hvad lagstiftningen rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, innehåller, icke tillämpning å norska lappar, som vintertiden uppehålla sig i Sverige.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1899, dock att stadgandena i 26 § 2 och 3 mom. ej skola ega tillämpning förr än fem år derefter förflutit.

(Utskottets förslag.)

2. Denna lag eger, så vidt den stadgar förpligtelser för lapparne utöfver hvad lagstiftningen rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, innehåller, icke tillämpning å norska lappar, som vintertiden uppehålla sig i Sverige.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1899, dock att stadgandena i 27 § 2 och 3 mom. ej skola ega tillämpning förr än fem år derefter förflutit.

dels ock 2:o följande:

Förslag

till

Lag om renmärken.

Med upphäfvande af lagen den 4 juni 1886 angående renmärken förordnas som följer:

1 §.

Ren, tillhörig den, som har rätt till renbete enligt lagen denna dag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, skall vara försedd med egarens af häradsrätten fastställda märke, anbragt i renens öron.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

2 §.

Fastställelse å renmärke sökes vid häradsrätten i den ort, der renegaren, eller, om han icke sjelf är renskötande lapp, den lapp, som vårdar hans renar, har sitt hemvist, och inlemne dervid sökanden ett afklipp af märket om tolf centimeters bredd och tre centimeters höjd. Häradsrätten låte de vid tinget närvarande ordningsmän och andra lappar äfvensom länsmannen och lappfogden, der han är vid tinget tillstådes, taga kännedom om märket och derefter inför häradsrätten yttra sig öfver detsamma.

Finner häradsrätten märket vara så inrättadt, som i 3 § sägs, och möter ej heller i öfrigt enligt denna lag hinder, fastställe häradsrätten märket.

(Utskottets förslag.)

2 §.

Fastställelse å renmärke sökes vid häradsrätten i den ort, der renegaren, eller, om han icke sjelf är renskötande lapp, den lapp, som vårdar hans renar, har sitt hemvist, och inlemne dervid sökanden ett afklipp af märket om tolf centimeters bredd och tre centimeters höjd. Häradsrätten låte de vid tinget närvarande ordningsmän och andra lappar äfvensom länsmannen och lappfogden, der han är vid tinget tillstådes, taga kännedom om märket och, *sedan de vid sammanträde utom rätten granskat detsamma*, derefter inför häradsrätten yttra sig öfver märket.

Finner häradsrätten märket vara så inrättadt, som i 3 § sägs, och möter ej heller i öfrigt enligt denna lag hinder, fastställe häradsrätten märket.

3 §.

Renmärke skall för att vinna fastställelse vara så inrättadt, att det tydligt skiljer sig från andra inom tingslaget eller angränsande tingslag förut fastställda renmärken, samt att detsamma ej lätt kan förändras till sådant äldre märke, eller äldre märke förändras till likhet med det, hvarå fastställelse sökes.

4 §.

Renmärke må ej fastställas för annan renegare, än som i 1 § förmäles, ej heller må renegare samtidigt hafva mer än ett fastställt renmärke.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5 §.

Vill den, som har fastställt renmärke, icke vidare vid renmärkning begagna detsamma, anmäla han sådant hos häradsrätten, som aflyser märket. Å ren, som då är försedd med dylikt märke, må detsamma fortfarande bibehållas, men andra renar må ej dermed märkas. Ej må utan förre egarens samtycke sådant märke för annan renegares räkning fastställas innan fem år förflutit från det aflysningen skedde.

Har fastställt märke under fem år icke varit vid renmärkning begagnadt, anses fastställelsen hafva förfallit, ändå att aflysning ej skett, och vare sedan ej hinder för märkets fastställande för annan renegares räkning.

6 §.

1. Har någon genom aftal eller på annat sätt förvärfvat rätt till annans fastställda renmärke, och vill han vid renmärkning begagna detsamma, anmäla han sådant hos häradsrätten, som, der hinder ej möter enligt 4 §, för hans räkning registrerar märket.

2. Flyttar lapp med renar till lappby inom annat tingslag, åligge honom att sist inom ett år efter inflyttningen hos häradsrätten anmäla sitt fastställda renmärke till registrering.

7 §.

Vid häradsrätten skall föras förteckning öfver de af häradsrätten fastställda och registrerade renmärken jemte de renegare, för hvilkas räkning fastställelsen eller registreringen skett. I förteckningen anmärkes ock, när renmärke aflysts eller fastställelse derå visats hafva förfallit. Under maj månad hvarje år skall utdrag ur nämnda förteckning, omfattande tiden från och med maj månad föregående år till och med april månads utgång under löpande året, insändas till Konungens befallningshafvande i länet, som på lämpligt sätt offentliggör utdraget.

Närmare föreskrifter om förteckningarnas förande meddelas af Konungen.

8 §.

Öfvergår märkt ren genom laga fång till ny egare, må å den ren bibehållas det redan anbragta märket, försedt med sådant af ordnings-

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

mannen inom lappbyn gilladt afbrott, som kan vara erforderligt för att skilja renen från andra renar med samma hufvudmärke. Å sådant afbrottsmärke erfordras icke fastställelse. Kalf efter renko, försedd med afbrottsmärke, skall märkas med egarens fastställda märke.

9 §.

1. Märkning af de under året födda renkalfvar skall vara verkställd före den 15 oktober. Försittes denna tid, ege ordningsmannen inom lappbyn, der han finner det lämpligen kunna ske, på den försumliges bekostnad låta verkställa renmärkningen.

2. Anträffar lapp, som verkställer renmärkning, bland sin hjord annans renko med omärkt kalf, vare han pliktig att mot godtgörelse af egaren märka kalfven med moderns märke eller, om detta är afbrottsmärke eller aflyst märke, och han eger kännedom om egarens fastställda märke, med detta senare.

3. Anträffas inom lappby eller eljest i lapps hjord äldre omärkt ren eller omärkt kalf, som icke följer modern, skall djuret öfverlemnas till och omhändertagas af ordningsmannen samt nedslagtas och försäljas eller ock lefvande försäljas samt med nye egarens märke förses. Af medel, som genom försäljningen inflyta, erhålle ordningsmannen skälig godtgörelse, hvarefter återstoden tillfaller lappbyn.

10 §.

Anträffas inom lappby eller eljest i lapps hjord ren, hvars märke blifvit förstördt eller förfalskad, skall renen omhändertagas och vårdas af ordningsmannen eller den lapp, han derom anmodar. Dylik ren skall derefter vid tillfälle, då lapparne i trakten mera allmänt samlas, för dem till granskning uppvisas. Finnas dervid sannolika skäl för att renen tillhör uppgifven renegare, ege denne återtaga renen mot erläggande af skälig skötarlön och ersättning för andra kostnader. I annat fall skall renen genom ordningsmannens försorg nedslagtas och försäljas, samt med inflytande försäljningsmedel så förfaras, som i 9 § sägs.

11 §.

1. Den, som vid märkning af egna renar eller af renar, som han har under sin vård, begagnar märke, som ej blifvit af häradsrätten för

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

renegaren fastställt, i annat fall än i 8 § här ofvan sägs, eller märke, som är aflyst, straffes med böter från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor.

2. Anbringar någon sitt märke å omärkt ren, till hvilken han icke är egare, dömes, der ej förseelsen är straffbar efter allmän lag, till böter från och med femtio till och med femhundra kronor.

3. Den, som i det fall, hvarom i 6 § 1 mom. sägs, vid renmärkning begagnar annans fastställda renmärke, innan detsamma blifvit för honom vid häradsrätten registrerad, eller som underlåter den i 6 § 2 mom. föreskrifna anmälan till registrering, böte från och med fem till och med femtio kronor.

12 §.

1. Innehar någon inom Norrbottens, Vesterbottens eller Jemtlands län oarbetad renhud, hvarå öronen blifvit bortskurna eller renmärket eljest förstördt, och kan han ej visa, att renmärket blifvit utan bedräglig afsigt borttaget eller förstördt, eller att huden blifvit märkt på sätt i 3 mom. sägs, böte från och med fem till och med etthundra kronor, der han ej efter allmän lag straffas för oloflig åtkomst af godset.

2. Lag samma vare, om någon inom Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmarker eller renbetesfjellen i Jemtlands län anträffas forslande kött af slagtd ren utan tillhörande renhud under sådana förhållanden, att antagas kan, det köttet föres från slagd ute å mark.

3. Hud och kött, hvarom ofvan förmäles, må af allmän åklagare eller ordningsman tagas i beslag och köttet försälas. Huden skall medelst stämpling eller på annat sätt så märkas, att deraf tydligt kan ses, att den varit föremål för beslag. Varder den, från hvilken beslaget gjorts, i saken fäld, skall det beslagtagna godset eller, om det är såldt, dess behållna värde tillfalla beslagaren; finnes särskild angifvare, tage han hälften deraf.

4. Inom Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmarker eller renbetesfjellen i Jemtlands län må ock beslag, på sätt i 3 mom. är sagdt, göras å hud eller kött efter slagtd ren, som finnes doldt eller undanstuckt å plats, den der ej kan såsom vanligt förvaringsställe anses, såsom i lada, i höstack eller ute å mark. Sålunda verkställt beslag låte beslagaren ofördröjligen kungöra i socknens kyrka, och ege den, som vill göra anspråk å godset, inom en månad derefter an-

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

mäla sig hos beslagaren samt, der hans rätt icke finnes ostridig, instämma denne senast till det ting, som infaller näst efter en månad från det anmälan gjordes. Sker det ej, eller kan den som stämde ej visa sin rätt till godset, gånge med detsamma eller dess behållna värde som ofvan är sagdt.

5. Hvad nu är stadgadt utgöre ej hinder för vederbörande måls-egande att, der någon fälles till ansvar efter allmän lag för oloflig åtkomst af gods, som enligt förestående bestämmelser blifvit taget i beslag, tillgodonjuta den rätt till godset eller dess behållna värde, som lagligen må honom tillkomma.

13 §.

Öfverträdelse af denna lag åtalas af allmän åklagare inför allmän domstol. I fall, som i 11 § 2 mom. sägs, ege åklagaren tala i saken jemväl i fråga om skadestånd, hvilket i ty fall skall tillfalla den lappby, dit renen kan antagas hafva hört.

14 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de enligt allmän strafflag.

15 §.

Hvad i denna lag stadgas om märkning af ren samt fastställelse och registrering af renmärke skall i tillämpliga delar gälla äfven i fråga om renar, som med vederbörande jordegares samtycke året om föras på bete nedom lappmarksgränsen i Norrbottens län. Fastställelse å sådant renmärke sökes vid häradsrätten i den ort, der renarne föras på bete, och lemne häradsrätten andra renegare i orten, som kunna vara vid rätten tillstädes, äfvensom länsmannen tillfälle att yttra sig öfver märket.

(Kongl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1899.

De i 1 § och 9 § 3 mom. gifna bestämmelser äro icke tillämpliga å renar, tillhörande sådana bofaste, hvilka jemlikt lagen denna dag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige allenast under fem år efter det lagen trädte i kraft ega rätt till bete för renar.

Har, då denna lag träder i kraft, renegare, som i 1 eller 15 § omförmäles, flera fastställda renmärken, åligger honom att inom ett år derefter hos häradsrätten till registrering anmäla det af märkena, som han för framtiden vill begagna. Underlåter han det, eller begagnar han efter det registrering skett vid renmärkning annat märke än det sålunda registrerade, böte från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor. Å förut fastställt märke, som tillhör annan renegare, än i 1 eller 15 § sägs, eller som icke blifvit i anledning af anmälan, som här stadgas, registrerad, anses fastställelsen hafva förfallit sedan fem år förflutit från det lagen trädde i kraft, der ej märket blifvit på sätt i 6 § 1 mom. sägs för ny egare registeradt.

Stockholm den 18 april 1898.

På lagutskottets vägnar:

K. S. HUSBERG.

Reservation

af herrar *Husberg, von Stapelmohr, Ohlsson* och *Wiklund*, hvilka, beträffande 1 § af renbeteslagen, ansett, att utskottet bort tillstyrka den af herrar *Crusebjörn* och *Dahlstedt* afgifna motion.

Herrar *Ölander, C. F. Pettersson* och *Jönsson* hafva begärt få antecknad, den sistnämnde att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet, och de båda förstnämnde, att de ej tagit del i dess slutliga handläggning derinom.
